

RAPORT OSW

OSW

WSPÓŁPRACA ROZWOJOWA MADE IN GERMANY

Kamil Frymark

RAPORT OSW

WARSZAWA
LIPIEC 2015

WSPÓŁPRACA ROZWOJOWA MADE IN GERMANY

Kamil Frymark

OSW |

CENTRE FOR EASTERN STUDIES

OŚRODEK STUDIÓW WSCHODNICH im. **Marka Karpia**

© Copyright by Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia
Centre for Eastern Studies

REDAKCJA MERYTORYCZNA
Olaf Osica, Anna Kwiatkowska-Drożdż

REDAKCJA
Katarzyna Kazimierska

WSPÓŁPRACA
Halina Kowalczyk, Anna Łabuszewska

OPRACOWANIE GRAFICZNE
PARA-BUCH

ZDJĘCIE NA OKŁADCE
Agencja Shutterstock

SKŁAD
GroupMedia

WYKRESY
Wojciech Mańkowski

WYDAWCA
Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia
Centre for Eastern Studies

ul. Koszykowa 6a, Warszawa
Tel. + 48 /22/ 525 80 00
Fax: + 48 /22/ 525 80 40
osw.waw.pl

ISBN 978-83-62936-61-8

Spis treści

WSTĘP /5

TEZY /6

WPROWADZENIE: KONKURENCYJNE PODEJŚCIA W NIEMIECKIEJ
POLITYCE ROZWOJOWEJ /9

I. CELE I INTERESY RFN W POLITYCE ROZWOJOWEJ /11

1. Wsparcie dla niemieckiej gospodarki /11
2. Stabilizacja bezpieczeństwa międzynarodowego /12
3. Współkształtowanie międzynarodowej agendy polityki rozwojowej /14
4. Współpraca „po rozwoju” /16
5. Wzmocnienie globalnego systemu zarządzania
(Global Governance) /18

II. ZASADY NIEMIECKIEJ POLITYKI ROZWOJOWEJ /20

1. *Win-win* /20
2. Wędka zamiast ryby /20
3. Współpraca bilateralna /21
4. Wzmocnienie dyplomacji /22
5. Priorytety regionalne niemieckiej polityki rozwojowej /23

III. INSTRUMENTY I AKTORZY POLITYKI ROZWOJOWEJ /26

1. Współpraca bilateralna /26
2. Współpraca multilateralna /28
3. Aktorzy niemieckiej polityki rozwojowej /30

Aneks 1. Sektorowa koncepcja wsparcia dla przedsiębiorstw prywatnych /37

Aneks 2. Bezpieczeństwo a rozwój: współpraca rozwojowa z Afganistanem po 2014 roku /38

Aneks 3. Planowanie i przeprowadzanie finansowej i technicznej współpracy rozwojowej /40

Aneks 4. Schemat niemieckiej polityki rozwojowej – instytucje i grupy interesu /41

Aneks 5. Współpraca rozwojowa i doradztwo na Ukrainie /42

Aneks 6. Współpraca rozwojowa i fundacje polityczne w Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie /46

Aneks 7. Strategie i koncepcje BMZ dotyczące polityki rozwojowej /49

Aneks 8. Formy współpracy niemieckiej polityki rozwojowej z biznesem /51

WSTĘP

W styczniu 2015 roku kanclerz Angela Merkel ogłosiła politykę rozwojową jednym z priorytetów niemieckiego przewodnictwa w grupie G7 i zapowiedziała kontynuację walki z ubóstwem w ramach ONZ, tak aby wyeliminować je do 2030 roku. W RFN od wielu lat polityka rozwojowa jest tematem przykuwającym coraz większą uwagę opinii publicznej oraz cieszącym się dużym poparciem społecznym. Jak wynika z badań przeprowadzonych przez ośrodek TNS Emnid w lipcu 2013 roku, 81% respondentów popiera zaangażowanie Niemiec na rzecz walki z ubóstwem, a 80% opowiada się za podniesieniem wydatków państwa na współpracę rozwojową. Choć wydatki te rosną z roku na rok, to nie zbliżają się jednak do poziomu 0,7% PNB, który RFN wielokrotnie stawiała sobie za cel. Jednocześnie dla Niemców współpraca rozwojowa nie jest rodzajem pomocy humanitarnej, ale formą umowy między równorzędnymi partnerami, którzy z tej współpracy czerpią obopólne korzyści.

W raporcie zaprezentowano najważniejsze tendencje w niemieckiej polityce rozwojowej oraz zanalizowano, w jaki sposób RFN wykorzystuje tę politykę do promowania własnych interesów gospodarczych i politycznych. Do zbadania tych procesów wykorzystano przede wszystkim metodę obserwacji wydarzeń politycznych oraz analizę niemieckich dokumentów rządowych. Przeprowadzono także rozmowy z niemieckimi ekspertami. Większość danych zaprezentowanych w raporcie pochodzi z baz Ministerstwa Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (BMZ) oraz Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD)¹.

Raport podzielony jest na trzy części. W pierwszej przeanalizowano cele niemieckiej polityki rozwojowej oraz jej ewolucję. W drugiej części przedstawione zostały zasady, jakimi kieruje się RFN w polityce rozwojowej, a także priorytety regionalne. W części trzeciej omówione zostały poszczególne instrumenty niemieckiej polityki rozwojowej, takie jak kredyty rozwojowe, doradztwo dla państw rozwijających się czy dostarczanie niemieckiego sprzętu. Ponadto przedstawiono znaczenie głównych aktorów niemieckiej polityki rozwojowej oraz ich wzajemne powiązania i wynikające z tego problemy.

¹ Raporty OECD na temat polityki rozwojowej państw członkowskich Komitetu Pomocy Rozwojowej OECD ukazują się co pięć lat. Najnowszy, wykorzystany przy sporządzaniu poniższego raportu, pochodzi z 2010 roku i zawiera dane z lat 2005–2010.

TEZY

1. Niemiecka polityka rozwojowa stanowi przede wszystkim wsparcie dla gospodarki RFN. Dzięki prowadzonej współpracy rozwojowej i znacznemu udziałowi państwa w projektach rozwojowych maleje ryzyko inwestycyjne dla niemieckich przedsiębiorców angażujących się w państwach rozwijających się. Polityka rozwojowa służy również budowaniu więzi gospodarczych i politycznych, co prowadzi do częściowego uzależnienia partnerów od niemieckich technologii. Jest to istotne dla RFN ze względu na jej gospodarkę opartą na eksporcie. O takim podejściu świadczy m.in. dobór niemieckich priorytetów w polityce rozwojowej wobec poszczególnych państw, który pozwala na swobodne kontynuowanie kooperacji również po formalnym zakończeniu współpracy rozwojowej.
2. Polityka rozwojowa RFN kieruje się dwiema głównymi zasadami: zysku obu stron współpracy (*win-win*) oraz warunkowości. W pierwszym przypadku chodzi o uzyskanie z realizowanych projektów korzyści zarówno przez państwa rozwijające się, jak i Niemcy. Podejście to gwarantuje poparcie niemieckiego społeczeństwa dla prowadzonej działalności oraz zachęca do angażowania się w politykę rozwojową również prywatne przedsiębiorstwa. Drugą zasadą niemieckiej polityki rozwojowej jest warunkowość przyznawania środków. W przypadku niewypełnienia przez partnera celów zapisanych w umowach środki są ograniczane, a dalsza współpraca może zostać zawieszona. Wpływa to na dyscyplinowanie partnerów RFN i rygorystyczne egzekwowanie wyznaczonych przez nią celów.
3. Współpraca rozwojowa Niemiec jest realizowana przede wszystkim bilateralnie. Przekazywanie środków na podstawie umów międzypaństwowych dotyczy około 2/3 budżetu polityki rozwojowej RFN. Gwarantuje to precyzyjne określenie zarówno celów projektów, jak i warunków przyznawania środków. Ponadto współpraca bilateralna buduje markę *made in Germany* zarówno w projektach rozwojowych, jak i dalszej kooperacji gospodarczej, uzależniając pośrednio partnerów RFN od niemieckich towarów i usług. Umowy bilateralne tworzą trwałe relacje z państwami rozwijającymi się. Ma to również wpływ na postrzeganie RFN jako państwa zaangażowanego w rozwiązywanie problemów globalnych i buduje jego pozytywny wizerunek na arenie międzynarodowej.
4. Zarówno poprzez dobór celów, jak i długotrwałą działalność oraz nawiązywanie więzi gospodarczych i politycznych, niemieckie podejście jest

nastawione na kontynuowanie stosunków z państwami rozwijającymi się również po zakończeniu projektów rozwojowych. Prowadzi to do podejmowania kooperacji przede wszystkim z państwami o średnim poziomie dochodów, które szybciej staną się dla RFN partnerami *stricte* gospodarczymi niż państwa o najniższych dochodach, które wymagają największego wkładu finansowego, a ryzyko inwestycji jest w nich najwyższe. Płynne przejście od współpracy rozwojowej do gospodarczej jest możliwe także dzięki doborowi priorytetów. Takie podejście jest również zgodne z konsekwentnym ograniczaniem przez Berlin liczby państw zaliczanych do grupy państw rozwijających się, z którymi prowadzi współpracę, co podnosi efektywność działań RFN.

5. Niemcy przekazują największą część swojego budżetu rozwojowego do Afryki. Przypada na nią ponad jedna trzecia wydatków niemieckiej polityki rozwojowej. Afryka jest postrzegana przez RFN z jednej strony jako kontynent o dużym, często nieodkrytym potencjale gospodarczym, z drugiej zaś – jako obszar niestabilności i zagrożenia, również bezpośrednio dla RFN. W związku z arabską wiosną RFN uruchomiła specjalne programy transformacyjne dla państw Afryki Północnej oraz zwiększyła udział współpracy rozwojowej w stosunkach z tymi państwami. Dzięki temu RFN chce powstrzymać napływ uchodźców z tego obszaru do Niemiec, tworząc im perspektywę pracy na miejscu, oraz wpływać na stabilizację bezpieczeństwa regionu. Jednocześnie dzięki projektom polityki rozwojowej RFN chciałaby na obszarze Afryki Północnej wzmocnić swoją pozycję gospodarczą i konkurować z tradycyjnie silnymi w tym regionie Francuzami i Włochami, a także z ekspansywną gospodarką chińską.
6. Polityka rozwojowa jest – obok niemieckiej dyplomacji oraz polityki obronnej – trzecim elementem polityki zagranicznej Niemiec. Pełni ona w tym ujęciu przede wszystkim funkcję prewencyjną wobec konfliktów międzynarodowych. Inwestowanie środków w ramach projektów rozwojowych na obszarach, gdzie toczą się konflikty zbrojne lub występuje znaczne ryzyko ich wybuchu, jest przez RFN postrzegane jako wkład w przewycięzanie kryzysów lub usuwanie ich przyczyn. Takie działania wynikają również z przekonania, że konflikty międzynarodowe, gdziekolwiek się pojawiają, szkodzą niemieckiej gospodarce opartej na eksporcie. Zaangażowanie w politykę rozwojową jest także pozytywnie oceniane przez niemieckie społeczeństwo i popierane jako jeden z głównych elementów polityki zagranicznej RFN.

7. Do najważniejszych wyzwań polityki rozwojowej należą wielość instytucji kształtujących tę politykę oraz brak skutecznej komunikacji i koordynacji między nimi. Utworzenie Ministerstwa Współpracy Gospodarczej w 1961 roku nie zagwarantowało skupienia ośrodka decyzyjnego w jednym miejscu. Jednocześnie dotychczasowe debaty dotyczące włączenia polityki rozwojowej do kompetencji MSZ i likwidacji odrębnego ministerstwa nie doprowadziły do integracji obu instytucji, m.in. z uwagi na rolę BMZ w polityce partyjnej. Teka ministra współpracy gospodarczej gwarantuje jednemu z koalicjantów możliwość obecności na arenie międzynarodowej (oprócz MSZ i Ministerstwa Obrony) i jest ważnym elementem powyborczych negocjacji koalicyjnych.

WPROWADZENIE: KONKURENCYJNE PODEJŚCIA W NIEMIECKIEJ POLITYCE ROZWOJOWEJ

Niemiecka polityka rozwojowa była jedną z pierwszych aktywności zagranicznych rządu RFN po II wojnie światowej. W 1952 roku RFN współfinansowała budżet Programu ONZ na rzecz Gospodarczego Rozwoju Państw i Regionów Nie-rozwiniętych, a cztery lata później utworzono pierwszy niemiecki fundusz z 50 mln DM na rzecz współpracy rozwojowej. Ministerstwo Współpracy Gospodarczej (obecnie Ministerstwo Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, BMZ) utworzono w listopadzie 1961 roku, a na jego czele stanął Walter Scheel (FDP), późniejszy prezydent RFN. Polityka rozwojowa RFN od samego początku była wsparciem dla ograniczonej po II wojnie światowej niemieckiej polityki zagranicznej i gospodarczej. Prowadzona w realiach zimnej wojny, uwzględniała zasady doktryny Hallsteina również w kontaktach z państwami rozwijającymi się, co miało ograniczyć prawnomiędzynarodowe uznanie NRD. Oznaczało to prowadzenie współpracy wyłącznie z tymi państwami, które nie utrzymywały stosunków dyplomatycznych z NRD. Niemiecka współpraca rozwojowa od początku pełniła również funkcję promocji niemieckiej gospodarki. Takie podejście doprowadziło do rozszerzenia listy państw, którym udzielane było wsparcie.

Możemy wyróżnić dwa główne podejścia do prowadzonej przez RFN polityki rozwojowej: społeczne oraz gospodarcze. Pierwsze podejście, głównie reprezentowane przez blok partii lewicowych, koncentruje się na potrzebach państw otrzymujących pomoc. Politykę taką prowadziła w latach 1969–1974 koalicja SPD–FDP i kanclerz Willy Brandt² (BMZ kierował wówczas Erhard Eppler, SPD) oraz w latach 1998–2009 koalicje SPD–Zieloni oraz CDU–SPD, gdy na czele resortu stała Heidemarie Wietsch-Zeul (SPD). Od 1998 roku niemiecką politykę rozwojową zaczęto traktować jako część „globalnej polityki strukturalnej”³. Zdaniem SPD polityka rozwojowa powinna przekładać się na reformy strukturalne w państwach rozwijających się, za które mają odpowiadać przede

² Willy Brandt od 1980 roku przewodniczył obradom Niezależnej Komisji do spraw Rozwoju Międzynarodowego powołanej przez Bank Światowy. Wyniki prac Komisji przedstawiono na forum ONZ, wywołały one dyskusję o konieczności zmiany podejścia w polityce rozwojowej i większego nacisku na takie wartości, jak bezpieczeństwo, godność człowieka, sprawiedliwość i równość, niż na bogacenie się krajów. Por. Brandt Report: Das Überleben sichern, 1980, http://www.nachhaltigkeit.info/artikel/brandt_report_1980_519.htm

³ Umowa koalicyjna SPD–Zieloni z 1998 roku, http://www.spd.de/linkableblob/1850/data/koalitionsvertrag_bundesparteitag_bonn_1998.pdf
Nowe ujęcie polityki miało służyć poprawie warunków rozwoju, m.in. poprzez zmianę zasad handlu światowego na bardziej korzystne dla państw rozwijających się czy nakłanianie państw bogatszych do prowadzenia zrównoważonego rozwoju.

wszystkim one same, natomiast za reformy międzynarodowych instytucji finansowych i handlowych – głównie państwa OECD⁴.

W drugim ujęciu – promowanym przez polityków CDU i FDP⁵ – w polityce rozwojowej stawiano przede wszystkim na gospodarkę. Takie podejście ukształtował m.in. kryzys gospodarczy pod koniec lat 60. XX wieku, w wyniku którego rządy RFN uwzględniały w większym niż wcześniej stopniu własne interesy gospodarcze, w tym zapewnienie dostępu do surowców energetycznych. Niemcy umarzały także część zadłużenia państwom rozwijającym się na warunkach określonych przez MFW (Międzynarodowy Fundusz Walutowy) oraz Bank Światowy, wymagając od tych państw przeprowadzenia reform strukturalnych. Tendencja do podkreślania niemieckich interesów w polityce rozwojowej utrzymała się do końca kadencji Helmuta Kohla, choć została uzupełniona przez element ideologiczny – ochronę praw człowieka w państwach rozwijających się. Również koalicja chadecko-liberalna w latach 2009–2013 (ministrem był Dirk Niebel z liberalnej partii FDP) podkreślała aspekt gospodarczy polityki rozwojowej oraz kładła coraz większy nacisk na współpracę z państwami o dużym potencjale gospodarczym w danym regionie, określanymi mianem rynków wschodzących (Schwellenländer).

⁴ Katalog podstawowych elementów „globalnej polityki strukturalnej” obejmuje również m.in. koncentrację środków przeznaczanych na politykę rozwojową, przede wszystkim na walkę z ubóstwem, ochronę środowiska, prewencję konfliktów zbrojnych; inwestycje w odnawialne źródła energii; większą koncentrację na projektach regionalnych zamiast wyłącznie bilateralnych; zwiększenie roli państwa w polityce rozwojowej i niecedowanie tej polityki na firmy prywatne; poszukiwanie nowych form partnerstw publiczno-prywatnych. Por. F. Nuscheler, *Globale Strukturpolitik: Entwicklungspolitik unter den Bedingungen der Globalisierung*, [w:] S. Schmidt, G. Hellmann, R. Wolf – *Handbuch zur deutschen Außenpolitik*, Wiesbaden 2007, s. 680–682.

⁵ Wyjątkiem od tej reguły było urzędowanie Helmuta Schmidta (SPD), który po kryzysie niefotowym w 1973 roku prowadził politykę współpracy rozwojowej nastawioną przede wszystkim na wsparcie niemieckiej gospodarki oraz zagwarantowanie dostępu do surowców niemieckim przedsiębiorcom.

I. CELE I INTERESY RFN W POLITYCE ROZWOJOWEJ

Na określenie polityki rozwojowej w Niemczech używa się pojęcia *Entwicklungszusammenarbeit* (współpraca rozwojowa), a nie *Entwicklungshilfe* (pomoc rozwojowa). Założone w 1961 roku ministerstwo było nazwane Ministerstwem Współpracy Gospodarczej, co od początku sugerowało, że główne zadania urzędników w Bonn będą dotyczyć stosunków gospodarczych z państwami rozwijającymi się. Określenie „współpraca rozwojowa” sugeruje również, że prowadzone negocjacje i zawierane umowy pomiędzy RFN a państwem rozwijającym się opierają się na zasadach równorzędnej kooperacji, oraz wpisuje się w głoszone przez RFN hasło „pomocy dla samopomocy” („Hilfe zur Selbsthilfe”). Poprzez przekazywanie narzędzi do walki z ubóstwem (coraz szerzej rozumianym, również np. ubóstwem energetycznym), tworzenie miejsc pracy i budowanie trwałego wzrostu gospodarczego w państwach rozwijających się (np. za pomocą nisko oprocentowanych kredytów lub doradztwa i szkoleń), RFN realizuje podstawowe cele niemieckiej współpracy rozwojowej.

Jak głosi obecna umowa koalicyjna, celem polityki rozwojowej RFN jest: „zwalczanie, na gruncie naszych wartości i interesów, głodu i ubóstwa oraz wzmocnienie demokracji i rządów prawa”⁶. Walka z ubóstwem jest od początku priorytetem tej polityki. Cele współpracy rozwojowej są powiązane z głównymi interesami RFN:

- wsparciem dla niemieckiej gospodarki;
- stabilizacją bezpieczeństwa międzynarodowego oraz Niemiec;
- współkształtowaniem światowej agendy polityki rozwojowej;
- przygotowaniem do utrzymywania stosunków z państwami rozwijającymi się w okresie „po udzieleniu pomocy rozwojowej” (np. *casus* Chin);
- wzmocnieniem systemu globalnego zarządzania (Global Governance).

1. Wsparcie dla niemieckiej gospodarki

Jednym z głównych zadań niemieckiej polityki rozwojowej jest wspieranie gospodarki RFN. Niemcy uważają, że prowadzenie efektywnej polityki rozwojowej może być skuteczne wyłącznie pod warunkiem znacznego zaangażowania przedsiębiorstw. Dzięki temu poprawiają kondycję gospodarczą państw rozwijających się oraz mogą zwiększyć swój eksport do tych państw (zob. Aneks 1). Po drugie, niemieckie firmy mają ułatwiony dostęp do nowych,

⁶ Umowa koalicyjna pomiędzy CDU, CSU, SPD z 2013 roku, s. 126; <https://www.cdu.de/sites/default/files/media/dokumente/koalitionsvertrag.pdf>

często obciążonych dużym ryzykiem inwestycyjnym rynków zbytu, mających znaczny potencjał rozwoju. Dodatkowo firmy budują sieci nieformalnych powiązań w trakcie realizacji projektów, co przekłada się na pozyskiwanie przyszłych kontraktów. Także politycy podkreślają często znaczenie niemieckich interesów gospodarczych we współpracy rozwojowej⁷.

Polityka rozwojowa ma również pomóc w zapewnieniu dostaw surowców dla RFN. Stało się to istotne w obliczu kryzysu naftowego w 1973 roku, a tendencja ta nasiliła się wraz ze wzrostem cen surowców od 2005 roku. Dodatkowo coraz ważniejsze dla niemieckiej gospodarki stają się surowce krytyczne (m.in. kobalt, platyna, german, niob, tantal, wolfram) oraz pierwiastki ziem rzadkich (takie jak cer, cyrkon, dysproz, europ, itr, lantan), które są niezbędne w procesie tworzenia nowoczesnych technologii⁸. Polityka rozwojowa w tym obszarze ma wspierać działania innych resortów, m.in. w tworzeniu partnerstw surowcowych czy prowadzeniu wraz z Ministerstwem Gospodarki i Energetyki (BMWi) „dialogu surowcowego”. Ma również prowadzić do wzmocnienia gospodarki państw rozwijających się poprzez modernizację ich sektorów surowcowych. BMZ wspiera państwa rozwijające się w wydobywaniu surowców, m.in. poprzez doradztwo, poprawę jakości kształcenia, wzmacnianie struktur państwowych, wsparcie rozwoju współpracy z prywatnymi przedsiębiorstwami oraz walki z korupcją i poprawy transparentności w przepływie finansów w obszarze rynku surowców⁹.

2. Stabilizacja bezpieczeństwa międzynarodowego

Polityka rozwojowa pełni funkcje prewencyjne w regionach zagrożonych wybuchem konfliktów oraz stabilizuje obszary, gdzie konflikty się toczą. Wynika

⁷ Umowy koalicyjne zawierają zapisy wskazujące, iż prowadzona przez RFN polityka rozwojowa ma się przyczyniać do powstawania w Niemczech nowych miejsc pracy, *op. cit.*, s. 162, http://www.cdu.de/sites/default/files/media/dokumente/05_11_11_Koalitionsvertrag_Langfassung_navigierbar_0.pdf; takie podejście prezentował m.in. Dirk Niebel w wywiadzie dla dziennika *Handelsblatt*: <http://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/dirk-niebel-entwicklungspolitik-darf-auch-interessengeleitet-sein/3498804.html>

⁸ Por. A. Kwiatkowska-Drożdż, Deficyt surowców naturalnych – implikacje dla niemieckiej polityki, *Komentarze OSW*, 8.02.2011, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2011-02-08/deficyt-surowcow-naturalnych-implikacje-dla-niemieckiej>

⁹ BMZ, *Entwicklungspolitisches Strategiepapier Extraktive Rohstoffe*, 2010, s. 8, 22-23, http://www.bmz.de/de/mediathek/publikationen/reihen/strategiepapiere/Strategiepapier299_04_2010.pdf. Przykładami takiej współpracy są m.in.: projekty z Mongolią w zakresie ochrony środowiska oraz kształcenia w sektorze górniczym; współpraca z Wietnamem w rozwoju nadzoru górniczego; rozbudowa państwowych instytucji w sektorze wydobycia surowców w Ghanie, Malawi, Namibii.

to z przekonania, że konflikty – gdziekolwiek występują – mają negatywny wpływ na niemiecką gospodarkę, a ich skutki mogą przenosić się na terytorium RFN (m.in. przestępczość zorganizowana czy walki między różnymi grupami etnicznymi). Nemiecką politykę rozwojową z polityką bezpieczeństwa powiązał kanclerz Gerhard Schröder, który na Światowym Forum Gospodarczym w Nowym Jorku w lutym 2002 roku mówił, iż „nie ma światowego bezpieczeństwa bez światowej sprawiedliwości”¹⁰. Obecnie RFN 50% współpracy rozwojowej prowadzi z państwami, w których toczą się konflikty lub sytuacja jest niestabilna¹¹.

Wpływ polityki rozwojowej na niemiecką politykę bezpieczeństwa polega m.in. na współdecydowaniu BMZ (obok Urzędu Kanclerskiego, MSZ, Ministerstwa Obrony, Ministerstwa Gospodarki i Energetyki) o eksporcie niemieckiego uzbrojenia oraz jego udziale w przygotowywaniu wraz z MSZ i Ministerstwem Obrony wytycznych dla niemieckiego rządu dotyczących strategii wobec państw i regionów niestabilnych¹². Również na płaszczyźnie międzynarodowej Niemcy starają się wpływać na łączenie interesów polityki rozwojowej z polityką bezpieczeństwa, m.in. przewodząc wraz z Francją grupie roboczej Banku Światowego zajmującej się polityką wobec państw niestabilnych oraz angażując się w przygotowywanie raportu Banku Światowego „World Development Report 2011: Conflict, Security and Development”.

Polityka rozwojowa jest również ważną częścią niemieckiej koncepcji „zintegrowanego bezpieczeństwa” (vernetzte Sicherheit) – cywilno-wojskowego podejścia do wyzwań i zagrożeń bezpieczeństwa. W ramach operacji zagranicznych takie podejście oznacza stosowanie instrumentów cywilnych, w tym

¹⁰ F. Nuscheler, *Entwicklungspolitik. Lern- und Arbeitsbuch*, Bonn 2012, s. 37.

¹¹ *Entwicklung für Frieden und Sicherheit. Entwicklungspolitisches Engagement im Kontext von Konflikt, Fragilität und Gewalt*, s. 3; http://www.bmz.de/de/mediathek/publikationen/reihen/strategiepapiere/Strategiepapier328_04_2013.pdf

¹² BMZ uczestniczy od 1998 roku w obradach Federalnej Rady Bezpieczeństwa (Bundes-sicherheitsrat) udzielającej zezwoleń na eksport broni i jest członkiem międzyresortowej komisji ds. cywilnej prewencji konfliktów. Dokumenty wypracowane przy udziale BMZ to m.in.: wytyczne dotyczące państw o niestabilnych strukturach państwowych (Für eine kohärente Politik der Bundesregierung gegenüber fragilen Staaten – Ressortübergreifende Leitlinien, 2012); wytyczne wobec Afryki (Afrikapolitische Leitlinien der Bundesregierung, 2014). BMZ wypracowało również koncepcję współpracy rozwojowej z państwami niestabilnymi (Entwicklung für Frieden und Sicherheit. Entwicklungspolitisches Engagement im Kontext von Konflikt, Fragilität und Gewalt, 2014). Koncepcja ta wyznacza cele polityki rozwojowej w obszarze bezpieczeństwa i zalicza do nich przezwyciężenie przyczyn konfliktów, niestabilności oraz przemocy, poprawę zdolności pokojowego rozwiązywania konfliktów, stworzenie warunków dla pokojowego i inkluzywnego rozwoju.

z zakresu dyplomacji (mediacje i negocjacje), policji i wymiaru sprawiedliwości (szkolenia policji, sędziów i prokuratorów) oraz projektów współpracy rozwojowej i gospodarczej – na równi z instrumentami wojskowymi¹³ (zob. Aneks 2).

3. Współkształtowanie międzynarodowej agendy polityki rozwojowej

Berlin aktywnie współkształtuje agendę rozwojową ONZ poprzez organizowanie międzynarodowych konferencji poświęconych zagadnieniom polityki rozwojowej, jak również uczestnictwo w grupie ekspertów przygotowujących Agendę Rozwoju po 2015 roku (Agenda Post 2015), mającą zastąpić Milenijne Cele Rozwoju ONZ¹⁴. Ponadto BMZ ma swoich przedstawicieli w dyrektorium WTO oraz bankach rozwoju: Afrykańskim, Azjatyckim, Interamerykańskim i Karaibskim oraz przy licznych organizacjach międzynarodowych działających w obszarze polityki rozwojowej, m.in. przy ONZ w Genewie i Nowym Jorku, OECD, FAO.

W rozpoczętym w 2012 roku procesie tworzenia przyszłej polityki ONZ (Agenda Post 2015), w Panelu Wysokiego Szczebla (High-Level Panel of Eminent Persons) wziął udział były prezydent RFN Horst Köhler, wspierany przez zespół doradców z MSZ oraz BMZ, GIZ (Towarzystwo Współpracy Międzynarodowej) i KfW (Kreditanstalt für Wiederaufbau). W nowej agendzie Niemcy dążą do połączenia walki z ubóstwem (która jest elementem spajającym całą agendę) z promowaniem ekologicznego, zrównoważonego rozwoju oraz włączeniem zagadnień z zakresu Global Governance. Jednocześnie za realizację tej polityki w takim samym stopniu odpowiedzialne mają być zarówno państwa rozwinięte, jak i aspirujące do tej grupy (Schwellenländer), a także państwa rozwijające się¹⁵. W nowej agendzie wzmocnieniu miałyby ulec również koncepcja

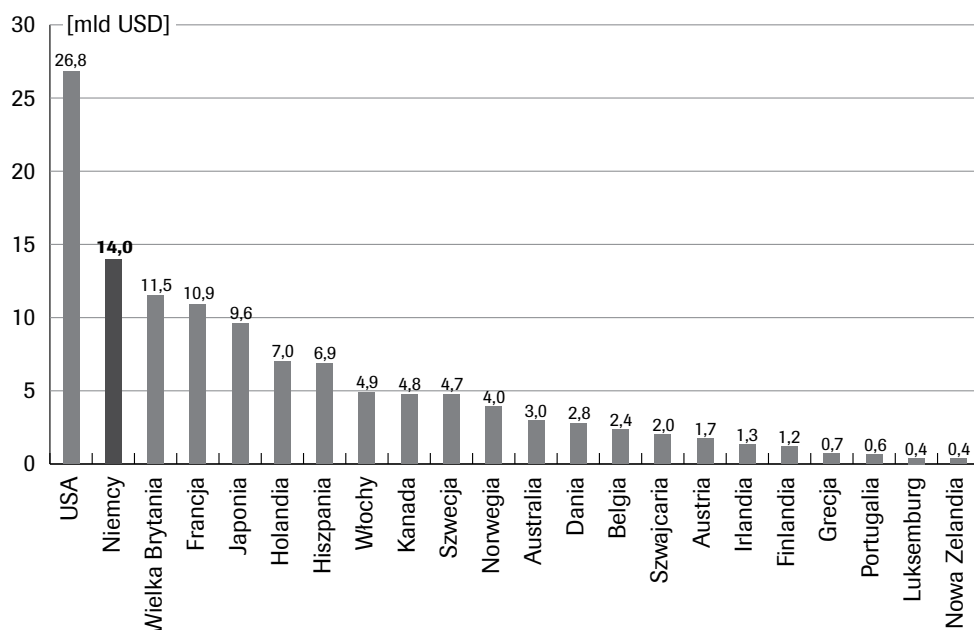
¹³ J. Gotkowska, W połowie drogi do pełnoletności – niemiecka polityka bezpieczeństwa. Między presją sojuszników i ambicjami politycznymi a brakiem strategii i sceptycyzmem społeczeństwa. *Biuletyn Niemiecki OSW*, Nr 4, 10.03.2010, s. 5-6, oraz J. Gotkowska, Słabe ogniwo? Niemcy w zachodnim systemie bezpieczeństwa, *Punkt widzenia OSW*, 15.01.2015, s. 16-18, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/punkt-widzenia/2015-01-15/slabe-ogniwo-niemcy-w-zachodnim-systemie-bezpieczenstwa>

¹⁴ Częstym gospodarzem konferencji o tematyce rozwojowej jest Bonn, m.in. z racji siedziby agend ONZ. Odbyły się tam konferencje dotyczące Afganistanu (w latach 2001, 2002 i 2011, w 2004 roku odbyła się w Berlinie). W Bonn gościła m.in. finansowana przez BMZ konferencja Advancing the Post-2015 Sustainable Development Agenda, podkreślająca interesy społeczeństwa obywatelskiego dotyczące Agendy po 2015 roku.

¹⁵ Por. BMZ, Die post-2015 Entwicklungsagenda. Unser Beitrag, http://www.bmz.de/de/was_wir_machen/ziele/ziele/millenniumsziele/unser_beitrag/index.html

partnerstw publiczno-prywatnych (Public-Private Partnerships – PPP), która opiera się na współpracy przedsiębiorstw z instytucjami publicznymi w projektach rozwojowych¹⁶. Zdaniem części niemieckich ośrodków analitycznych, nowa koncepcja ONZ powinna również zmierzać do łączenia kilku tematów (np. tworzenie tzw. zielonych miejsc pracy opartych na ekologicznej gospodarce i miasta przyszłości) oraz wykorzystania doświadczeń konferencji w Bonn z 2011 roku, która wskazywała na łączenie zagadnień: bezpieczeństwa zasobów czystej wody, kwestii energii, problematyki wyżywienia. Ekspertki postępują także lepszą ewaluację nowej agendy¹⁷.

Wykres 1. Niemiecka oficjalna pomoc rozwojowa (ang. Official Development Assistance, ODA) na tle reszty państw OECD w 2008 roku, netto w mld USD

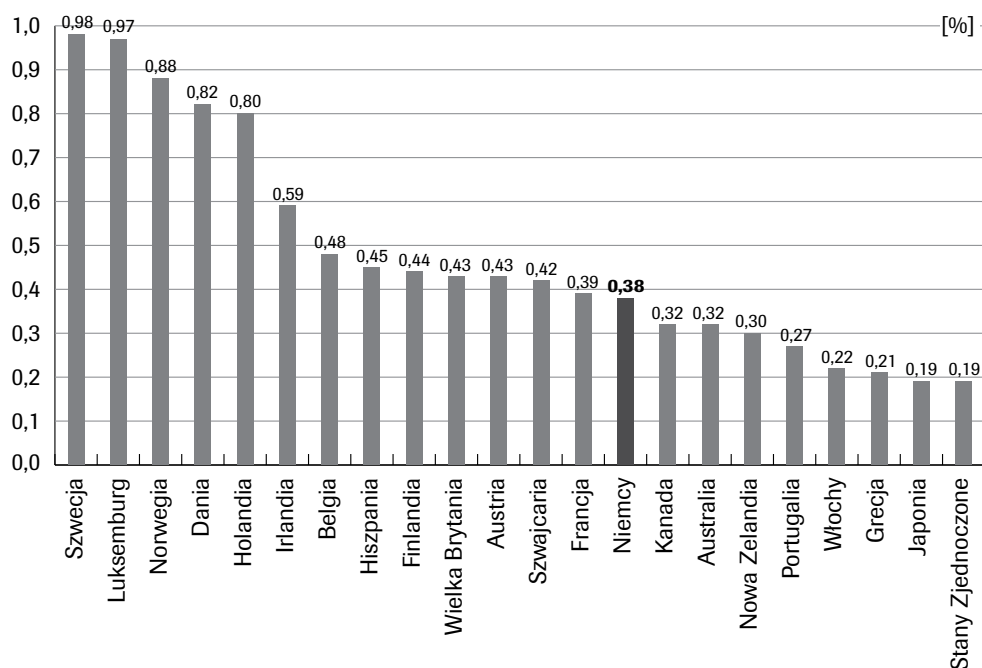

Źródło: OECD, Entwicklungsausschuss (DAC), PEER REVIEW 2010

¹⁶ Jej zwolennikiem i propagatorem był Dirk Niebel (FDP), który chciał uczynić z tego instrumentu koło zamachowe niemieckiej polityki rozwojowej. Por. Armutsbekämpfung Nebensache, <http://www.sueddeutsche.de/politik/kritik-an-entwicklungshilfe-armutsbekaempfung-nebensache-1.1021032>; Wir betreiben doch keine Kolonialpolitik, <http://www.theuropean.de/dirk-niebel/7263-deutsche-entwicklungskooperation>

¹⁷ Por. M. Beisheim, Ein Review-Mechanismus für die Post-2015-Ziele nachhaltiger Entwicklung, SWP-Studien, Oktober 2014; Embedding the environment in the Post-2015 Agenda, http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/fachpublikationen/Beisheim_EmbeddingTheEnvironment.pdf, Nachhaltige Entwicklung für alle. Endspurt zu den Millenniumszielen und Roadmap für die Post-2015-Agenda, http://www.swp-berlin.org/de/publikationen/swp-aktuell-de/swp-aktuell-detail/article/nachhaltige_entwicklung_millenniumsziele_und_post_2015_agenda.html

Wykres 2. Niemiecka ODA na tle reszty państw OECD w 2008 roku, netto w % PNB

Źródło: OECD, Entwicklungsausschuss (DAC), PEER REVIEW 2010

4. Współpraca „po rozwoju”

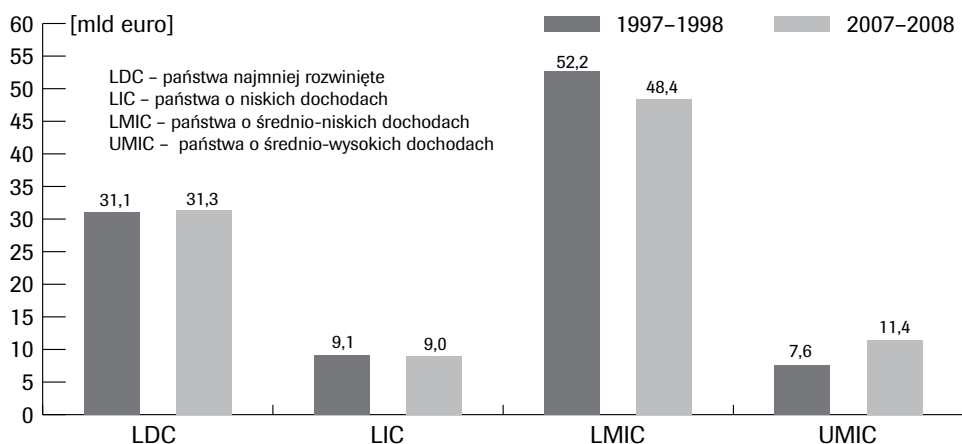
Niemcy, prowadząc politykę rozwojową, przygotowują podstawy współpracy z państwami, które w przyszłości dołączą do grupy państw rozwiniętych. RFN buduje kontakty zarówno w wymiarze gospodarczym, jak i politycznym pomiędzy państwem donatorem a państwem rozwijającym się. Poprzez realizowanie wspólnych projektów (dwu- lub trójstronnych) RFN wykształca model kooperacji i zależności (sprzętowej, w zakresie dostarczania usług, serwisowania), który funkcjonuje również w momencie zakończenia współpracy *stricto* rozwojowej. Takie podejście uzasadnia dodatkowo stosowanie przez BMZ nazwy „współpraca rozwojowa”, a nie „pomoc rozwojowa”, która kończyłaby się wraz z finalizacją projektu. Aby wzmocnić ten efekt, Niemcy współpracują przede wszystkim z tzw. państwami o średnio niskich dochodach (Lower Middle Income Countries, LMIC), na które w latach 2007–2008 przypadało 48,4% niemieckiej pomocy (Official Development Assistance, ODA)¹⁸. W tych państwach infrastruktura potrzebna do realizacji projektów rozwojowych

¹⁸ Deutschland. Entwicklungsausschuss (DAC). Peer Review, OECD 2010, s. 56, <http://www.oecd.org/berlin/46270433.pdf>

jest lepiej przystosowana do niemieckich potrzeb, a ponadto współpraca z państwami LMIC nie wymaga tworzenia wszystkiego od podstaw (a tym samym nie jest kopiowaniem pomocy humanitarnej) oraz pozwala na wcześniejsze przejście do fazy „postrozwojowej” i realizacji projektów biznesowych.

Wykres 3. Podział ODA ze względu na grupy dochodów w państwach beneficjentach w %

Źródło: OECD, Entwicklungsausschuss (DAC), PEER REVIEW 2010

Przykładem takiego podejścia jest polityka rozwojowa RFN wobec Chin. Przez 30 lat, do 2009 roku Niemcy przekazały w ramach współpracy rozwojowej Chinom ok. 4,034 mld euro we współpracy finansowej i 635 mln euro we współpracy technicznej, koncentrując się przy tym na projektach dotyczących poprawy rządów prawa, warunków dla inwestycji zagranicznych oraz ochrony klimatu i środowiska. W 2009 roku ustanowiono strategiczne partnerstwo pomiędzy rządami w Pekinie i Berlinie. Od tego momentu Niemcy nie zaliczają Chin do grupy państw, z którymi RFN prowadzi współpracę rozwojową. Jest to podyktowane m.in. przekonaniem, że państwo uważane za potęgę gospodarczą nie powinno korzystać z klasycznych instrumentów niemieckiej polityki rozwojowej, a korzyści z tej współpracy dla RFN są mniejsze niż np. ze wspierania handlu zagranicznego. Zakończenie współpracy rozwojowej nie oznacza jednak braku dotowania przez stronę niemiecką projektów rozwojowych z budżetów innych ministerstw bądź landów¹⁹. Dzięki nowej formie kooperacji

¹⁹ Pomimo zakończenia współpracy rozwojowej pomiędzy RFN a Chinami nadal część środków z puli przeznaczanej przez RFN na politykę rozwojową trafia do Chin. Chodzi m.in. o projekty finansowane przez Ministerstwo Ochrony Środowiska czy finansowanie stypendiów dla chińskich studentów przez niemieckie landy. Por. Noch immer fließt Geld nach China, FAZ, http://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/wirtschaftspolitik/ende-der-entwicklungshilfe-noch-immer-fliesst-geld-nach-china-11043481-p2.html?printPagedArticle=true#pageIndex_2

RFN prowadzi wspólnie z Chinami projekty rozwojowe w formule trójstronnej²⁰. Dotyczy to m.in. Afryki, gdzie Niemcy postrzegają gospodarczą ekspansję Chin jako zagrożenie dla własnych interesów, a trójstronna współpraca ma ją ograniczyć. Instytucją gwarantującą ciągłość kontaktów gospodarczych i instytucjonalnych, również po zakończeniu współpracy rozwojowej, jest działające od 25 lat w Chinach GIZ – Towarzystwo Współpracy Międzynarodowej (do 2011 roku GTZ – Towarzystwo Współpracy Technicznej), które zarówno w ramach współpracy rozwojowej, jak i kooperacji pod szyldem strategicznego partnerstwa jest pośrednikiem pomiędzy niemieckimi i chińskimi instytucjami. GIZ zatrudnia na miejscu ok. 200 pracowników, w 2014 roku prowadziło ok. 50 projektów²¹. Główne priorytety zaangażowania GIZ w Chinach po 2009 roku to: problematyka zrównoważonego rozwoju gospodarczego, ochrony klimatu i środowiska, energii, surowców naturalnych²². Po 2011 roku nastąpiła również intensyfikacja stosunków politycznych z Pekinem, m.in. poprzez organizowanie konsultacji międzyrządowych. Wcześniej podobne działania Niemcy prowadziły wobec Arabii Saudyjskiej. Od 2008 roku Berlin nie zalicza jej do grupy państw, z którymi nawiązuje się współpracę rozwojową.

5. Wzmocnienie globalnego systemu zarządzania (Global Governance)

Niemcy poprzez politykę rozwojową dążą do wzmocnienia Global Governance, m.in. poprzez obecność państw rozwijających się w takich forach jak G20 i udział tych państw w podejmowaniu decyzji dotyczących światowej gospodarki. RFN dąży do włączania w fora Global Governance coraz większej liczby państw rozwijających się oraz koordynacji ich stanowisk na forach międzynarodowych. Realizacją tego podejścia jest program BMZ Globalne Partnerstwa (koordynowany przez GIZ), który zawiera dwa komponenty: projekt treningowy rozbudowujący sieci kontaktów Managing Global Governance oraz wymianę podglądów Globale Maßnahmen. W ramach pierwszego od 2005 roku

²⁰ Współpraca trójstronna w polityce rozwojowej BMZ polega na kooperacji we wspólnym przeprowadzaniu projektów przez partnera z RFN, wschodzący rynek oraz państwo rozwijające się. Dzięki temu następuje rozłożenie kosztów projektu i ryzyka inwestycyjnego. Każda ze stron może również wykorzystać wcześniejsze doświadczenia i kontakty partnerów.

²¹ GIZ-Büro China, <http://www.giz.de/de/weltweit/377.html>

²² Część środków jest nadal przekazywana Chinom poprzez współpracę landową. Kraje związkowe finansują stypendia i pobyty badawcze na uniwersytetach, co rocznie kosztuje ok. 160 mln euro. Por. Noch immer fließt Geld nach China, <http://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/wirtschaftspolitik/ende-der-entwicklungshilfe-noch-immer-fliesst-geld-nach-china-11043481-p2.html?printPagedArticle=true#Drucken>

Niemcy prowadzą szkolenia i warsztaty tematyczne (m.in. z zakresu zwalczania ubóstwa, ochrony środowiska i klimatu oraz nowych rozwiązań w energetyce) dla młodych liderów z Egiptu, Brazylii, Chin, Indii, Indonezji, Meksyku, Pakistanu i RPA. Prowadzą także dwutygodniowe szkolenia realizowane przez MSZ (International Futures) oraz dwuipółmiesięczne praktyki w niemieckich lub europejskich instytucjach. Osoby uczestniczące w szkoleniach są również wspierane przez stronę niemiecką po powrocie do swoich państw we wprowadzaniu innowacji i zmian w organizacjach. W drugim przypadku – Globale Maßnahmen – GIZ organizuje konferencje oraz spotkania doradcze z partnerami projektu.

II. ZASADY NIEMIECKIEJ POLITYKI ROZWOJOWEJ

1. Win-win

Niemiecka polityka rozwojowa kieruje się zasadą *win-win* mającą przynosić korzyści obu stronom współpracy. Państwa rozwijające się uzyskują m.in. konieczne ekspertyzy, zdolności zarządzania, nowe technologie czy kapitał, co przyczynia się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz zwiększania dochodów mieszkańców, a tym samym zwalcza ubóstwo. Dla niemieckich przedsiębiorstw jest to szansa na zdobywanie nowych rynków oraz budowanie kontaktów i sieci zależności przy ograniczonym ryzyku, ze względu na silne zaangażowanie państwa (m.in. poprzez udzielane kredyty). Przekłada się to również na korzyści dla podatników niemieckich (dzięki nowym miejscom pracy w RFN), którzy tym argumentem przekonywani są do konieczności większego inwestowania w politykę rozwojową²³. Zasada ta jest stosowana również w odniesieniu do współpracy trójstronnej (kraj rozwinięty, rozwijający się oraz Schwellenländer, np. Indie, Brazylia, Meksyk), gdzie kooperacja powinna prowadzić do sytuacji *win-win-win*.

2. Wędka zamiast ryby

Niemcy podkreślają konieczność ponoszenia coraz większego ciężaru przez same państwa rozwijające się. Kierując się zasadą „pomoc dla samopomocy” („Hilfe zur Selbsthilfe”), oferują państwom rozwijającym się narzędzia do samodzielnego pokonywania problemów związanych z ubóstwem czy ochroną środowiska. Niemcom zależy także na większym niż dotychczas zaangażowaniu w projekty rozwojowe państw o średnich dochodach, tak by stawały się one kołem zamachowym rozwoju gospodarczego w regionach.

Ponadto BMZ zmniejsza liczbę beneficjentów współpracy *stricte* rozwojowej, traktując ich jako globalnych partnerów rozwoju (GEP), ograniczając zarazem korzystanie przez nich ze środków pomocy technicznej i finansowej BMZ²⁴. Pozwala to na łączenie części instrumentów niemieckiej pomocy rozwojowej

²³ Por. Wywiad z ministrem współpracy gospodarczej i rozwoju Dirkiem Nieblem, Entwicklungspolitik darf auch interessengeleitet sein, <http://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/dirk-niebel-entwicklungspolitik-darf-auch-interessengeleitet-sein-seite-2/3498804-2.html>

²⁴ Na liście państw, które RFN określa jako partnerów i stosuje wobec nich koncepcję globalnych partnerów rozwoju z 2011 roku, jest Brazylia, Indonezja, Meksyk, Indie, RPA – zaliczane przez OECD do państw rozwijających się.

(m.in. PPP czy fundowanie stypendiów) oraz z obszaru wspierania gospodarki niemieckiej za granicą (m.in. mobilizacja środków prywatnych, wsparcie dla firm prywatnych, dialog sektorowy, wspieranie badań naukowych). RFN dąży do zwiększenia współpracy w organizacjach międzynarodowych poprzez zapowiedź zmiany podziału głosów w takich instytucjach, jak Bank Światowy i MFW, na korzyść państw GEP. RFN podkreśla konieczność znaczącego wkładu państw GEP w projekty prowadzone wspólnie z Niemcami i dąży do zwiększenia ich udziału we współpracy trójstronnej (Niemcy–GEP–państwo rozwojowe).

3. Współpraca bilateralna

Niemiecka współpraca rozwojowa ma przede wszystkim charakter bilateralny. Jest to na tyle ważne, że zapis o proporcjach pomiędzy współpracą rozwojową prowadzoną w ramach organizacji międzynarodowych a bilateralnymi umowami RFN–państwo rozwijające się wpisano m.in. do umowy koalicyjnej z 2009 roku. Określono w niej, iż jedna trzecia środków ma być przekazywana w ramach organizacji multilateralnych, natomiast dwie trzecie – w bilateralnych umowach między RFN a państwami rozwijającymi się²⁵.

Współpraca bilateralna promuje rozwiązania niemieckie pod marką „made in Germany”. Dzięki zawieraniu umów dwustronnych Berlin kształtuje warunki współpracy oraz określa priorytety wydawania środków finansowych oraz współpracy technicznej. W tym znaczeniu bilateralna współpraca rozwojowa jest skutecznym narzędziem politycznym realizacji niemieckich interesów, m.in. w organizacjach międzynarodowych. Szczególne znaczenie ma to w ONZ, gdzie w głosowaniach Zgromadzenia Ogólnego każde państwo dysponuje jednym głosem, a państwa rozwijające się mogą wspierać kandydaturę niemiecką na niestałego członka Rady Bezpieczeństwa ONZ bądź do innych organów (jak choćby Rady Praw Człowieka).

²⁵ Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und FDP, Wachstum. Bildung. Zusammenhalt. http://www.csu.de/common/_migrated/csucontent/091026_koalitionsvertrag_o2.pdf, s. 129.

Tabela 1. Najwięksi indywidualni partnerzy współpracy

	1997-2001	
	mln USD	% ODA
Chiny	370	9
Indonezja	198	5
Indie	183	4
Egipt	177	4
Turcja	144	3
	2002-2006	
	mln USD	% ODA
Nigeria	625	10
Irak	494	8
Chiny	392	6
Kamerun	220	3
Serbia	205	3
	2007-2008	
	mln USD	% ODA
Irak	1 975	19
Kamerun	669	7
Chiny	552	5
Indie	289	3
Afganistan	256	3

Źródło: OECD, Entwicklungsausschuss (DAC), PEER REVIEW 2010

4. Wzmocnienie dyplomacji

Badania niemieckiej opinii publicznej wskazują, że Niemcy opowiadają się za aktywną polityką zagraniczną przede wszystkim w sferze pozamilitarnej²⁶.

²⁶ Z opublikowanych w maju 2014 roku badań zleconych przez niemieckie MSZ oraz Fundację Körbera wynika, że 60% Niemców sprzeciwia się „większemu zaangażowaniu RFN w przewycięzanie kryzysów międzynarodowych”, a tylko 37% popiera takie działania (w 1994 roku popierało je 62% badanych przez RAND Corporation). Jednocześnie jako najważniejszy cel niemieckiej polityki zagranicznej respondenci wskazali „gwarantowanie pokoju na świecie” (51%) oraz „bezpieczeństwo RFN” (23%). Do najważniejszych zadań, które stoją przed niemiecką polityką zagraniczną, badani zaliczyli przede wszystkim ochronę praw

Tradycyjnie silne poparcie społeczne dla udzielania pomocy humanitarnej (leżącej w gestii MSZ²⁷) oraz prowadzenia negocjacji międzynarodowych jest wzmacniane dążeniem do zwiększenia współpracy rozwojowej jako wyrazu „przejmowania większej odpowiedzialności” za ład globalny.

Stworzenie triady: polityka zagraniczna – polityka obronna – polityka rozwojowa jest niemiecką odpowiedzią na zarządzanie kryzysowe w konfliktach zbrojnych. Jest ona widoczna w koncepcji „zintegrowanego bezpieczeństwa” („vernetzte Sicherheit”), łączącej różne elementy przewyższania kryzysów: od użycia siły militarnej przez negocjacje pokojowe do współpracy gospodarczej i rozwojowej, która zdaniem RFN najlepiej wspiera budowanie bezpiecznych i stabilnych państw oraz regionów.

Polityka rozwojowa stanowi nieodłączny element niemieckiej polityki zagranicznej (stąd postulaty włączenia tej tematyki do MSZ), który jest wykorzystywany zawsze w przypadku kryzysów międzynarodowych bądź niestabilnych regionów. Stoi za tym przekonanie, że rozwój gospodarczy oraz poprawa warunków socjalnych prowadzą do stabilności, bezpieczeństwa i pokoju.

5. Priorytety regionalne niemieckiej polityki rozwojowej

Państwa rozwijające się w Europie otrzymały w ramach niemieckiej polityki rozwojowej w 2012 roku 948 mln euro. Natomiast największą część środków RFN przeznaczają na państwa Afryki – w 2012 roku suma niemieckiej ODA dla Afryki wyniosła 3,761 mld euro. Z jednej strony RFN postrzega Afrykę jako kontynent niestabilny, a skutki tej niestabilności jako zagrażające Europie, w tym Niemcom (uchodźcy, terroryzm, piractwo, przestępczość zorganizowana). Z drugiej strony RFN widzi rosnące znaczenie Afryki: gospodarcze (zarówno dynamiczny wzrost gospodarczy, jak i powiększająca się klasa średnia), demograficzne, surowcowe i rolnicze. Niemcy dostrzegają w tym szansę dla własnych produktów, technicznych ekspertów i inwestycji oraz rozszerzenia

człowieka (66%) oraz ochronę środowiska i klimatu (59%), a także zagwarantowanie dostaw surowców energetycznych (57%). Badania wskazują, że dla realizacji celów niemieckiej polityki zagranicznej Niemcy godzą się na zwiększenie cywilnych działań międzynarodowych RFN m.in. w ramach pomocy humanitarnej (86%), negocjacji dyplomatycznych (85%) oraz wsparcia dla społeczeństwa obywatelskiego (80%). Odrzucają natomiast możliwość zwiększenia zaangażowania militarnego Bundeswehry (przeciw jest 82% respondentów) oraz zwiększenia dostaw broni do sprzymierzonych państw (sprzeciw 82% badanych).

²⁷ Również BMZ dysponuje programem z pogranicza klasycznej polityki rozwojowej i pomocy humanitarnej: Entwicklungsfördernde und strukturbildende Übergangshilfe.

politycznego wpływu w Afryce. Niemcy dzielą Afrykę na dwa obszary: Afrykę Subsaharyjską oraz państwa Afryki Północnej. RFN koncentruje się w obu przypadkach przede wszystkim na doradzaniu administracji rządowej i wspieraniu zrównoważonej gospodarki²⁸. Z państwami Afryki Północnej utworzono partnerstwa dla modernizacji, które mają stabilizować i zabezpieczać południowe granice UE, a pośrednio w ten sposób – również RFN (zob. Aneks 7).

W polityce rozwojowej wobec Afryki Niemcy realizują dwa podstawowe cele: chcą zwiększyć własne zaangażowanie gospodarcze oraz zapobiec napływowi uchodźców²⁹. Berlin wykorzystuje m.in. promowanie wydobycia surowców jako dźwigni rozwoju gospodarczego tych państw. W pomocy przy eksploatacji oraz modernizacji infrastruktury Niemcy widzą szansę zakotwiczenia się na rynku afrykańskim. Berlin stara się również wykorzystywać formaty współpracy wielostronnej (np. forum Niemcy–Afryka Wschodnia–Chiny–Indie), tak by pozostawać z tymi państwami w ścisłym dialogu dotyczącym regionu. Ponadto RFN zabiega o poprawę warunków inwestycyjnych dla małych i średnich niemieckich przedsiębiorstw. Wpływ na nowe regulacje RFN wywiera za pomocą około 2 tysięcy doradców zaangażowanych w państwach afrykańskich – doradzających zarówno przedsiębiorcom, jak i instytucjom państwowym³⁰. Jednym ze sposobów na ograniczenie fali uchodźców z Afryki Północnej do RFN jest w opinii niemieckiego BMZ poprawa warunków społeczno-ekonomicznych w państwach objętych polityką rozwojową³¹. Służyć temu mają programy walki z ubóstwem, rozwoju rolnictwa oraz prowadzenie niemiecko-afrykańskich centrów na uniwersytetach (m.in. w Tanzanii, RPA, Ghanie, Kongu, Namibii). Ponadto dla zapewnienia bezpieczeństwa oraz poprawy zarządzania kryzysami RFN postuluje zwiększenie roli organizacji afrykańskich w ramach ONZ³². Pogłębienie partnerstwa z Afryką było jednym z priorytetów przewodnictwa Niemiec w grupie G7 w latach 2014–2015.

²⁸ Główne cele ustanowione przez BMZ w 2004 roku wobec Afryki; na ich podstawie przyjmowane są wytyczne dla polityk wobec poszczególnych państw, http://www.bmz.de/de/was_wir_machen/laender_regionen/subsahara/index.html

²⁹ Por. A. Ciechanowicz, K. Frymark, Szlaban do ziemi obiecanej. Niemcy walczą z imigracją socjalną, *Komentarze OSW*, 19.11.2014, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2014-11-19/szlaban-do-ziemi-obiecanej-niemcy-walczą-z-imigracja-socjalna>

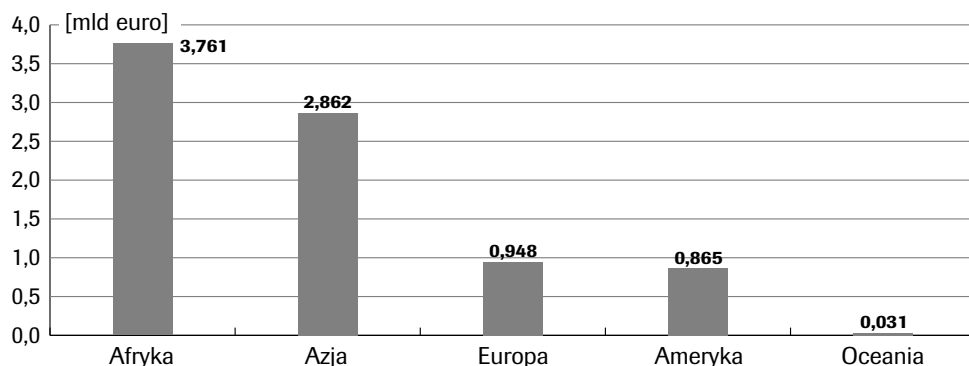
³⁰ Afrikapolitische Leitlinien der Bundesregierung, s. 12, Berlin 2014, http://www.bundesregierung.de/Content/DE/_Anlagen/2014/05/2014-05-21-afrikapolitische-leitlinien.pdf?__blob=publicationFile&v=1

³¹ Por. Bundesminister Müller reist in den Nordirak – die Menschen brauchen eine Perspektive vor Ort, http://www.bmz.de/de/presse/aktuelleMeldungen/2014/oktober/141001_pm_094_Bundesminister-Mueller-reist-in-den-Nordirak-die-Menschen-brauchen-eine-Perspektive-vor-Ort/index.html

³² Niemcy forsowały zwiększenie zaangażowania Unii Afrykańskiej w trakcie swojej obecności

Wykres 4. Geograficzny podział niemieckiej ODA w 2012 roku

Źródło: Deutsche Entwicklungspolitik in Zahlen und Fakten - BMZ (2014)

Drugim najważniejszym obszarem zainteresowania niemieckiej polityki rozwojowej jest Azja. Niemiecka ODA w 2012 roku wyniosła tam 2,862 mld euro. Priorytetami współpracy są: kształcenie zawodowe (w 2009 roku 52% całej kwoty przeznaczonej na ten cel przypadło na państwa azjatyckie³³), ochrona własności intelektualnej oraz zagadnienia ochrony klimatu. Podobnie jak w przypadku Afryki, również w odniesieniu do Azji RFN zabiega o wzmocnienie współpracy regionalnej i postuluje rozwiązanie większości problemów dotyczących polityki rozwojowej przez państwa azjatyckie. Istotną częścią współpracy rozwojowej w Azji jest wsparcie dla Afganistanu (Aneks 2). Indie oraz Indonezję Niemcy zaliczają do „partnerów współpracy rozwojowej”. RFN oczekuje od tych państw większego zaangażowania w projekty współpracy rozwojowej w Azji, oferując jednocześnie wsparcie w postaci *know-how* i środków finansowych³⁴.

Najmniejsze znaczenie regionalne w niemieckiej polityce rozwojowej zajmuje Ameryka Południowa (oprócz Oceanii – 31 mln euro w 2012 roku), na którą przypadło 865 mln euro ODA w 2012 roku. Wynika to z mniejszych niemieckich interesów gospodarczych i politycznych w tym regionie. Podobnie jak w przypadku Indii oraz Indonezji, również Meksyk i Brazylia są zaliczane do państw „partnerów współpracy rozwojowej”.

ści w RB ONZ jako niestałego członka w latach 2011–2012, szczególnie w obliczu arabskiej wiosny.

³³ Deutsche Entwicklungspolitik in Asien BMZ Strategiepapier Neues Fenster, Berlin 2011, s. 10, http://www.bmz.de/de/mediathek/publikationen/reihen/strategiepapiere/Strategiepapier310_10_2011.pdf

³⁴ *Op. cit.*, s. 16.

III. INSTRUMENTY I AKTORZY POLITYKI ROZWOJOWEJ

1. Współpraca bilateralna

Najważniejszą częścią niemieckiej polityki rozwojowej jest współpraca bilateralna z poszczególnymi państwami partnerskimi. Z budżetu BMZ na ten cel przeznaczono w 2014 roku 3,041 mld euro (47,2% budżetu). Biorąc jednak pod uwagę dotacje również innych ministerstw oraz landów, kwota ta jest wyższa i sięga około 2/3 łącznej kwoty przeznaczanej na współpracę rozwojową, która w 2013 roku wyniosła około 14,06 mld USD³⁵.

Głównymi zagadnieniami, wokół których koncentruje się niemiecka bilateralna współpraca rozwojowa, są:

- 1) zwalczanie ubóstwa,
- 2) zabezpieczanie pokoju oraz rozwój demokracji,
- 3) sprawiedliwe kształtowanie globalizacji,
- 4) ochrona klimatu.

Ich rozwinięcie oraz doprecyzowanie w dziesięciu obszarach znajduje się w rządowych „Wytycznych dla bilateralnej współpracy technicznej i finansowej z partnerami niemieckiej współpracy rozwojowej”, obowiązujących od 2007 roku³⁶.

Najważniejszymi dokumentami będącymi podstawą do wytyczania konkretnych celów oraz prowadzenia bilateralnej polityki wobec państw rozwijających się są opracowywane przez BMZ (często we współpracy z innymi

³⁵ Potwierdzają to dane zaprezentowane przez OECD w: Deutschland. Entwicklungsausschuss (DAC). Peer Review, OECD 2010, s. 55, <http://www.oecd.org/berlin/46270433.pdf>. Ministerstwa, o których mowa, to m.in. Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Obrony, Ministerstwo Gospodarki i Energetyki, Ministerstwo Ochrony Środowiska. Z informacji BMZ wynika, że łączna współpraca bilateralna RFN w 2012 roku wyniosła ok. 6,765 mld euro, http://www.bmz.de/de/mediathek/publikationen/reihen/infobroschueren_flyer/flyer/Faltblatt_FaktenMDG.pdf

³⁶ W koncepcji wymienia się następujące punkty ciężkości: demokratyczne i obywatelskie zarządzanie (w tym prawa człowieka), budowanie pokoju i prewencja kryzysowa, kształcenie, zdrowie, planowanie rodziny, HIV/AIDS, woda pitna, zarządzanie wodą, zapewnienie wyżywienia, rolnictwo, ochrona środowiska, ochrona i zrównoważone korzystanie z surowców, zrównoważony rozwój gospodarczy, energia, transport i komunikacja. Leitlinien für die bilaterale Finanzielle und Technische Zusammenarbeit mit Kooperationspartnern der deutschen Entwicklungszusammenarbeit, BMZ Konzepte 165, <http://www.bmz.de/de/mediathek/publikationen/reihen/strategiepapiere/konzept165.pdf>

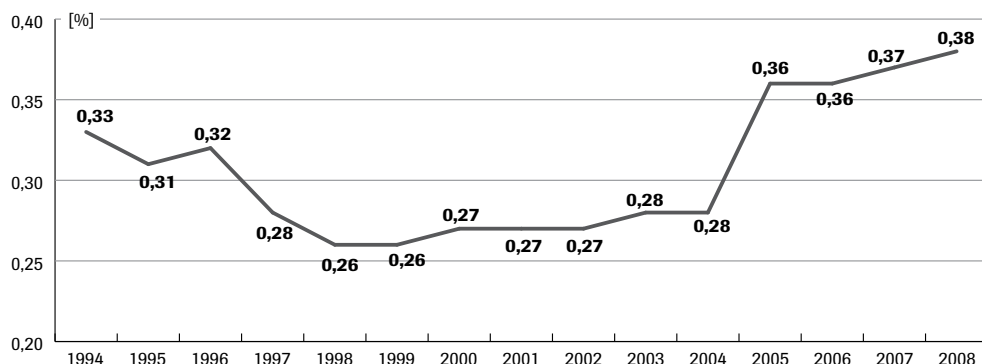
resortami) strategię wobec poszczególnych państw. Na ich podstawie BMZ wypracowuje z państwami objętymi współpracą rozwojową tzw. koncepcję państwa (Länderkonzept), która zawęży i dookreśli współpracę do trzech priorytetów³⁷. Koncepcje wskazują również konkretne instrumenty współpracy rozwojowej (technicznej i finansowej) służące do ich realizacji. RFN, w ramach prowadzonych konsultacji międzyrządowych przed zawarciem porozumienia z państwem rozwijającym się, wymaga od drugiej strony zobowiązania się „do stworzenia warunków strukturalnych i ramowych dla przyjęcia środków rozwojowych” oraz gwarancji zwolnienia z podatków w państwie partnerskim dla instytucji niemieckiej współpracy rozwojowej. Ponadto państwo partnerskie powinno zagwarantować pracownikom niemieckiej współpracy rozwojowej ochronę przed odpowiedzialnością karną przy wykonywaniu swoich zadań oraz swobodny wjazd i wyjazd z kraju partnerskiego³⁸.

Niemiecka bilateralna współpraca rozwojowa jest realizowana przy użyciu dwóch głównych instrumentów: współpracy technicznej (Technische Zusammenarbeit, TZ) oraz współpracy finansowej (Finanzielle Zusammenarbeit, FZ). Większość środków BMZ w 2012 roku kierowana była na FZ – 2,775 mld euro, natomiast na TZ przeznaczono 2,277 mld euro. Poprzez TZ należy rozumieć międzypaństwowe porozumienia realizowane po stronie niemieckiej przez BMZ, a w jego imieniu przez organizacje wykonawcze, w tym przede wszystkim GIZ. TZ realizowana jest głównie za pomocą doradztwa, jego finansowania, dostarczania sprzętu, wykonywania ekspertyz i opinii. Dzięki TZ Niemcy promują własne *know-how* z zakresu rozwiązań technicznych, gospodarki i zarządzania. Elementem składowym współpracy rozwojowej, przede wszystkim jej technicznego wymiaru, są liczne przetargi, o których jako pierwsi powinni dowiadywać się niemieccy przedsiębiorcy; odpowiada za to Federalna Agencja Handlu Zagranicznego (BFAI).

³⁷ W przypadku, gdy współpraca z danym państwem dotyczy konkretniej tematyki, a nie całościowego podejścia, oraz w przypadku współpracy regionalnej – niemiecka bilateralna współpraca rozwojowa ogranicza się do jednego zagadnienia. Auswahl der Kooperationsländer, http://www.bmz.de/de/was_wir_machen/laender_regionen/laenderliste/

³⁸ Leitlinien für die bilaterale Finanzielle und Technische Zusammenarbeit, *op. cit.*, s. 42.

Wykres 5. Wydatki RFN na ODA netto, w % PNB

Źródło: OECD, Entwicklungsausschuss (DAC), PEER REVIEW 2010

Drugim rodzajem bilateralnej współpracy rozwojowej jest współpraca finansowa. Koordynuje ją państwowy bank KfW (Kreditanstalt für Wiederaufbau), natomiast polityczne warunki współpracy z państwami rozwijającymi się wyznacza BMZ przy uwzględnieniu opinii MSZ, Ministerstwo Finansów, Ministerstwo Gospodarki i Energetyki. Przyznawanie pożyczek jest uzależnione od ich inwestycyjnego charakteru, powiązania inwestycji z celami zawartymi w umowie o współpracy rozwojowej oraz stopnia zaangażowania niemieckich pracowników. W przypadku niewłaściwego wykonania projektów umowy o FZ przewidują możliwość uruchomienia mechanizmów sankcyjnych (m.in. ograniczenie lub wstrzymanie wypłat). Niemcy oferują FZ w kilku kategoriach: najmniej rozwiniętym państwom (LDC) przyznają wsparcie bezwrotne; państwom rozwijającym się, znajdującym się na liście Banku Światowego, przyznają kredyty oprocentowane na 0,75% w skali roku, udzielane na 40 lat; pozostałym państwom udzielają kredytów oprocentowanych na 2% w skali roku na okres 30 lat. RFN udziela także kredytów na warunkach rynkowych na projekty rozwojowo-gospodarcze (głównie na rozbudowę infrastruktury gospodarczej, ochronę klimatu, wsparcie dla sektora finansowego), co ma być ofertą łączącą przedsięwzięcia biznesowe z polityką rozwojową. W 2011 roku KfW prowadziło 1800 projektów w ponad 100 państwach³⁹.

2. Współpraca multilateralna

Drugą częścią niemieckiej współpracy rozwojowej jest współpraca multilateralna. Największym beneficjentem niemieckiej współpracy multilateralnej

³⁹ KfW Entwicklungsbank, http://www.bmz.de/de/was_wir_machen/wege/bilaterale_ez/akteure_ez/einzelakteure/kfw/index.html

jest UE (w 2012 roku – 1,891 mld euro), w następnej kolejności grupa Banku Światowego (w 2012 roku – 0,614 mld euro) oraz ONZ (w 2012 roku – 0,262 mld euro). Niemcy wspierają również regionalne banki rozwoju oraz mniejsze organizacje międzynarodowe, łącznie przekazując ponad 3 mld euro rocznie (w 2012 roku – 3,389 mld euro).

W niemieckiej polityce rozwojowej współpraca multilateralna jest komplementarna w stosunku do współpracy bilateralnej i pozwala na angażowanie środków rozwojowych w miejscach, gdzie ryzyko polityczne i finansowe ich stosowania byłoby zbyt duże dla RFN. Przekazując środki na rzecz organizacji międzynarodowych, Niemcy stosują zasadę *win-win*. RFN bierze pod uwagę przede wszystkim zgodność agendy danej organizacji z polityką rozwojową RFN, jej obszarami działania⁴⁰ oraz to, w jakim stopniu jest ona komplementarna w stosunku do niemieckiej współpracy bilateralnej. RFN ma na uwadze także swój wpływ na kształtowanie programu danej organizacji, siłę głosu w jej gremiach decyzyjnych, wkład finansowy do jej budżetu oraz prowadzoną politykę personalną zarówno na szczeblu szeregowym, jak i menedżerskim⁴¹.

Poprzez organizowanie konferencji donatorów współpracy rozwojowej i tworzenie grup roboczych przy BMZ Niemcy angażują się w kształtowanie ram multilateralnej polityki rozwojowej⁴². Berlin dąży m.in. do zwiększenia udziału rynków wschodzących w finansowaniu współpracy rozwojowej oraz do określania warunków wydatkowania funduszy. Ponadto RFN zabiega o podtrzymywanie ścisłych kontaktów między najważniejszymi organizacjami międzynarodowymi a podmiotami niemieckimi realizującymi projekty ze środków organizacji międzynarodowych⁴³.

Niemcy ograniczyły w ostatnich latach (m.in. pod wpływem krytyki OECD) liczbę organizacji międzynarodowych, które wspierają. Miało to zwiększyć efektywność przekazywanych środków.

⁴⁰ W przypadku współpracy multilateralnej RFN kładzie nacisk na: sektor wodno-kanalizacyjny, energetykę, rolnictwo, żywność, zrównoważony rozwój oraz prawa człowieka i dobre rządy.

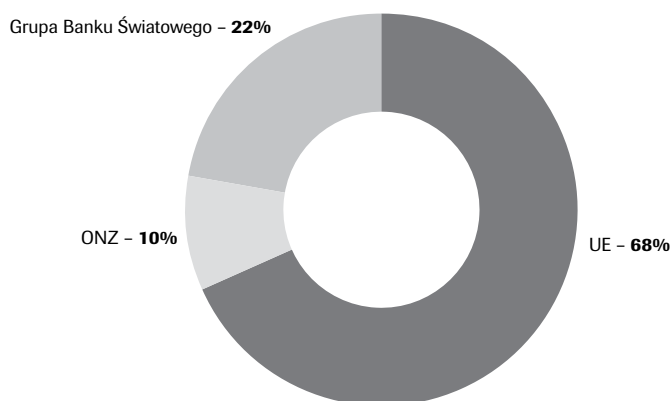
⁴¹ Eckpunktepapier für die multilaterale Entwicklungspolitik, BMZ-Strategiepapier, 2013, s. 12.

⁴² Grupy robocze tworzone przy BMZ mają za zadanie m.in. określanie warunków wydatkowania środków unijnych w ramach współpracy rozwojowej.

⁴³ *Op. cit.*, s. 5, 9.

Wykres 6. Niemiecka ODA: wkład do budżetów rozwojowych organizacji międzynarodowych w 2012 roku

Razem: 2,77 mld euro

Źródło: Deutsche Entwicklungspolitik in Zahlen und Fakten - BMZ (2014)

3. Aktorzy niemieckiej polityki rozwojowej

Niemiecka polityka rozwojowa jest kształtowana przez kilka instytucji (zob. Aneks 4), a kompetencje z jej zakresu znajdują się w różnych resortach oraz kilku komisjach Bundestagu. Brak wypracowanych schematów skutecznej komunikacji między wszystkimi aktorami polityki rozwojowej oraz konkurencja polityczna między poszczególnymi urzędami utrudniają jej koordynację, stanowiąc jedno z podstawowych wyzwań⁴⁴.

Największą instytucją współkształtującą niemiecką politykę rozwojową jest BMZ. Ministerstwo ma zarówno najliczniejszy personel – około 800 osób w centrali w Bonn oraz ponad 100 na zagranicznych placówkach (m.in. w ambasadach powołujących specjalne referaty ds. polityki rozwojowej oraz przedstawicielstwach przy organizacjach międzynarodowych⁴⁵), jak i największy budżet. W polityce wewnętrznej BMZ jest istotnym ministerstwem przy tworzeniu koalicji rządowych. Teka szefa tego resortu gwarantuje jednej z partii koalicyjnych obecność w polityce zagranicznej oraz skupia w ten sposób na sobie uwagę mediów. Dodatkowo BMZ wpływa – poprzez uczestnictwo w tajnych obradach Federalnej Rady Bezpieczeństwa – na eksport broni oraz ma możliwość wysyłania własnych urzędników na placówki dyplomatyczne.

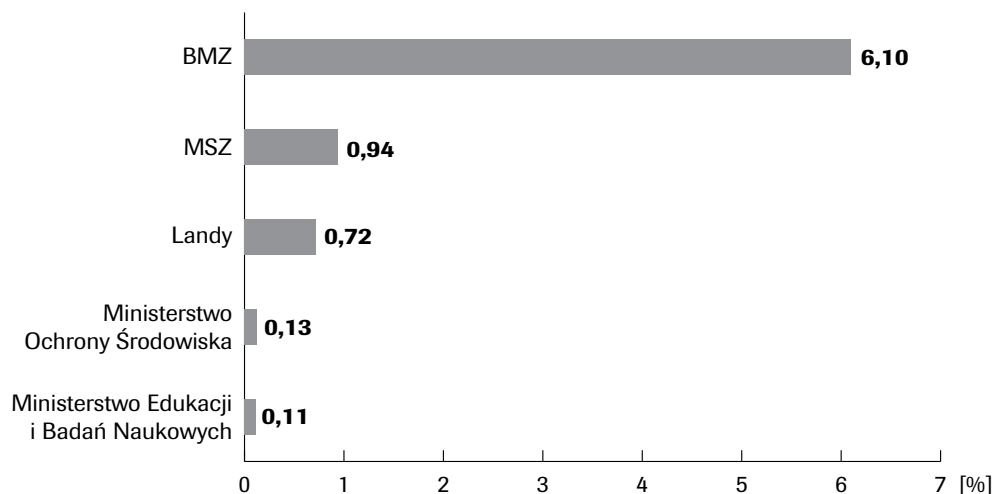
⁴⁴ Ten aspekt podkreślają również niemieccy eksperci. W rozmowie z OSW wskazywali na to prof. Theo Rauch z FU Berlin oraz dr Marianne Beisheim z SWP, Berlin, 18–20 czerwca 2014 roku.

⁴⁵ Aufbau und Organisation, <http://www.bmz.de/de/ministerium/aufbau/>

Na kształtowanie polityki rozwojowej ważny wpływ ma również MSZ, przede wszystkim poprzez określanie politycznych kryteriów współpracy z poszczególnymi państwami, tworzenie międzyresortowych strategii i wytycznych dotyczących polityki rozwojowej (m.in. wobec państw o niestabilnych strukturach państwowych (Fragile Staatlichkeit). W strukturze organizacyjnej MSZ funkcjonuje również oddzielny wydział zajmujący się problematyką gospodarczą i zrównoważonym rozwojem. Ponadto MSZ utworzył grupę roboczą biorącą udział w przygotowaniu celów rozwojowych w nowej agendzie ONZ – Post 2015. MSZ jest także drugim po BMZ płatnikiem do niemieckiego budżetu polityki rozwojowej. W 2012 roku przeznaczył na tę działalność 0,9391 mld euro (9,3% niemieckiej ODA).

Także inne resorty, takie jak Ministerstwo Ochrony Środowiska (jego wydatki na politykę rozwojową wyniosły w 2012 roku 0,1274 mld euro – 1,3% niemieckiej ODA), Ministerstwo Edukacji i Badań Naukowych (w 2012 roku – 0,1127 mld euro; 1,1% niemieckiej ODA)⁴⁶ czy Ministerstwo Gospodarki i Energetyki (m.in. poprzez koordynowanie inicjatyw surowcowych niemieckiego rządu)⁴⁷ zaangażowane są finansowo i organizacyjnie w prowadzenie polityki rozwojowej (m.in. poprzez własne specjalne wydziały).

Wykres 7. Wydatki z poszczególnych ministerstw na ODA w 2012 roku

Źródło: Deutsche Entwicklungspolitik in Zahlen und Fakten – BMZ (2014)

⁴⁶ Deutsche Entwicklungspolitik in Zahlen und Fakten, http://www.bmz.de/de/mediathek/publikationen/reihen/infobroschueren_flyer/flyer/Faltblatt_FaktenMDG.pdf

⁴⁷ Stärkung rohstoffpolitischer Ansätze in der Entwicklungspolitik, Zwischenbilanz der Rohstoffaktivitäten der Bundesregierung (Schwerpunkt nichtenergetische Rohstoffe), Juli 2008, BMWi, <http://www.bmwi.de/BMWi/Redaktion/PDF/XYZ/zwischenbilanz-der-rohstoffaktivitaeten-der-bundesregierung,property=pdf,bereich=bmwi2012,sprache=de,rwb=true.pdf>

W RFN od wielu lat toczy się debata, czy należy wcielić BMZ do MSZ, by w ten sposób poprawić efektywność i koordynację polityki rozwojowej oraz zmniejszyć koszty jej obsługi. Jednak ze względu na znaczenie polityczne tego ministerstwa żaden z dotychczasowych rządów nie zdecydował się na ten krok⁴⁸.

Włączenia polityki rozwojowej do MSZ i likwidacji BMZ nie należy oczekiwać również od koalicji CDU/CSU-SPD, szczególnie po inicjatywach nowego ministra ds. współpracy gospodarczej i rozwoju Gerta Müllera (CSU). Kładzie on większy nacisk niż jego poprzednik, Dirk Niebel (FDP), na zagadnienia humanitarne, warunki pracy w państwach rozwijających się (szczególnie w przemyśle tekstylnym) oraz problematykę wyżywienia i rolnictwa (wcześniej był sekretarzem stanu w Ministerstwie Wyżywienia i Rolnictwa). Jednym z najważniejszych projektów Müllera w BMZ jest debata dotycząca przyszłości niemieckiej polityki rozwojowej. Jest ona toczona pod tytułem „Karta przyszłości” („Zukunftscharta”) i ma przybliżyć Niemcom zagadnienia polityki rozwojowej, przekonać, że polityka rozwojowa zaczyna się już w Niemczech (np. poprzez kupowanie produktów Fair Trade) oraz przyczynić się do wypracowania nowych Milenijnych Celów Rozwoju ONZ – Post 2015. Jednym z głównych zadań nowego ministra jest włączenie się w przygotowanie i realizację niemieckiego przewodnictwa w G7 w 2015 roku, w którym polityka rozwojowa jest jednym z priorytetów RFN⁴⁹.

Po wyborach do Bundestagu w 2013 roku na znaczeniu straciły komisje Bundestagu, w których kompetencjach leży polityka rozwojowa: komisja ds. współpracy gospodarczej i rozwoju, komisja budżetowa, komisja ds. praw człowieka i pomocy humanitarnej oraz komisja spraw zagranicznych⁵⁰. Wynika to m.in. z braku odpowiedniej kadry wśród deputowanych. Część najbardziej zaangażowanych w sprawy rozwojowe straciła mandaty, natomiast dla nowo wybranych polityka rozwojowa (podobnie jak zagraniczna) jest nieatrakcyjnym

⁴⁸ W poprzedniej kadencji Bundestagu plany włączenia BMZ do MSZ forsowała liberalna FDP, opracowując m.in. dokument Papier zur politischen Positionierung von AA und BMZ, mający w trzech etapach przygotowywać pełną integrację, jednak w praktyce przeniesiono wyłącznie część dotychczasowych kompetencji BMZ dotyczących pomocy humanitarnej do MSZ, dzięki czemu kompetencje z zakresu pomocy humanitarnej w całości ma MSZ. Niebels Plan, <http://www.zeit.de/2012/03/BMZ/komplettansicht>

⁴⁹ Pressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel zum G7-Gipfel am 4. und 5. Juni 2014, Brüssel, <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Mitschrift/Pressekonferenzen/2014/06/2014-06-05-merkel-pk.html>

⁵⁰ W rozmowie z OSW zwrócili na to uwagę m.in. Klaus Brückner (GIZ) oraz dr Marianne Beisheim (SWP), Berlin, 18–20 czerwca 2014 roku.

połem działalności, gdyż wolą oni zajmować się problemami polityki wewnętrznej i w ten sposób budować swoją pozycję w okręgach wyborczych i partii. W Bundestagu od 1998 roku odbywają się również debaty poświęcone w całości założeniom oraz realizacji polityki rozwojowej RFN.

Własną politykę rozwojową prowadzą również niemieckie kraje związkowe, co ją decentralizuje i utrudnia jej koordynację. Każdy z szesnastu landów ma własne wytyczne dotyczące polityki rozwojowej, a próba ich uzgodnienia odbywa się na corocznych spotkaniach komisji ds. polityki rozwojowej landów i federacji. Kraje związkowe prowadzą politykę rozwojową przede wszystkim poprzez finansowanie nauki dla studentów z państw rozwijających się na niemieckich uczelniach (szkolnictwo w RFN należy do kompetencji landów). W 2012 roku łączne wydatki landów na politykę rozwojową wyniosły 722 mln euro (7,5% całej ODA)⁵¹. Sposobem prowadzenia tej polityki jest zawieranie partnerstwa o współpracy landów z poszczególnymi państwami, np. Dolnej Saksonii z Tunezją czy Nadrenii Północnej-Westfalii z Ghaną⁵². W każdym landzie działa również przedstawicielstwo głównej niemieckiej organizacji wykonawczej – GIZ.

Duże znaczenie w niemieckiej polityce rozwojowej odgrywa współpraca BMZ z organizacjami pozarządowymi, fundacjami politycznymi oraz Kościołami (katolickim i protestanckim). Różnorodność organizacji (ponad 2 tys. NGO) zajmujących się polityką rozwojową oraz dotacje z BMZ (w 2012 roku fundacje polityczne otrzymały 247 mln euro, Kościoły w 2014 roku – 218 mln euro, NGO w 2012 – 60 mln euro)⁵³ gwarantują zaplecze dla prowadzenia długofalowych projektów rozwojowych. Dotyczy to także państw, w których nie ma odpowiedniej infrastruktury instytucjonalno-prawnej do prowadzenia współpracy lub stosunki polityczne pomiędzy RFN a danym państwem nie są dobre. NGO nastawione są głównie na walkę z ubóstwem (stąd większość projektów dotyczy kształcenia oraz ochrony zdrowia), natomiast fundacje polityczne w większym

⁵¹ BMZ, Zahlen und Fakten, http://www.bmz.de/de/mediathek/publikationen/reihen/info-broschueren_flyer/flyer/Faltblatt_FaktenMDG.pdf

⁵² Szczegółowe zestawienie aktywności poszczególnych landów zob. Deutsche Länder in der Entwicklungspolitik, <http://www.entwicklungspolitik-deutsche-laender.de/deutsche-l%C3%A4nder>

⁵³ Nichtregierungsorganisationen (Private Träger und Sozialstrukturträger), http://www.bmz.de/de/was_wir_machen/wege/bilaterale_ez/akteure_ez/nros/index.html?PHPSESSID=fc344d5ee5f8c660a9d8eedof38c8796. W badaniach OECD opublikowanych w 2000 roku wskazywano, że około 175 tys. osób jest zaangażowanych na zasadzie wolontariatu we współpracę pomiędzy państwami południowymi a północnymi. Por. <http://www.bpb.de/apuz/27118/entwicklungspolitische-nicht-regierungs-organisationen-in-deutschland>

stopniu realizują projekty polityczne, przyczyniające się do realizacji celów niemieckiej dyplomacji. Dzięki fundacjom Niemcy mogą realizować długofalowe priorytety w polityce zagranicznej (m.in. demokratyzacja, promowanie rządów prawa, wsparcie procesu legislacyjnego, walka z korupcją), wszędzie tam, gdzie nie jest to możliwe przy zastosowaniu klasycznych instrumentów polityki zagranicznej i gdzie inne instrumenty polityki rozwojowej nie przynoszą pożądaných rezultatów. Dodatkowo dzięki zaangażowaniu fundacji w politykę rozwojową RFN prowadzi lobbing polityczny, buduje sieć kontaktów w danym państwie, pozyskuje informacje, które często wykraczają poza oficjalne dane, uzyskiwane do zawierania porozumień o współpracy rozwojowej⁵⁴.

Przy tak rozległej sieci instytucji zaangażowanych w niemiecką politykę rozwojową jej problemem jest koordynacja oraz wymiana informacji pomiędzy wszystkimi aktorami. Próbą przezwyciężenia tych problemów są spotkania pomiędzy wydziałami poszczególnych ministerstw oraz grupami roboczymi tworzonymi *ad hoc*. Jednak często w wyniku kolejnych ustaleń na wyższych szczeblach niemieckiej administracji oraz po konsultacjach z organizacjami współpracy rozwojowej początkowe wytyczne ulegają znacznym zmianom i nie prowadzi to do skoordynowanych działań wszystkich urzędów. Problemem jest także kooperacja i podział kompetencji pomiędzy pracownikami ambasad wysłanymi z ramienia MSZ i BMZ.

Kolejnym problemem BMZ jest ograniczona liczba personelu, głównie w obszarze planowania strategicznego. Przekłada się to na trudności w inicjowaniu projektów politycznych oraz ich efektywnej realizacji (zarówno w RFN, jak i w państwach rozwijających się). Zmniejsza to również wpływ na kształtowanie polityki międzynarodowej oraz polityk innych resortów (szczególnie polityki klimatycznej oraz bezpieczeństwa i zagranicznej). Brak wystarczającej liczby personelu odbija się także na jakości ewaluacji polityki rozwojowej⁵⁵. W tym przypadku BMZ koncentruje się przede wszystkim na

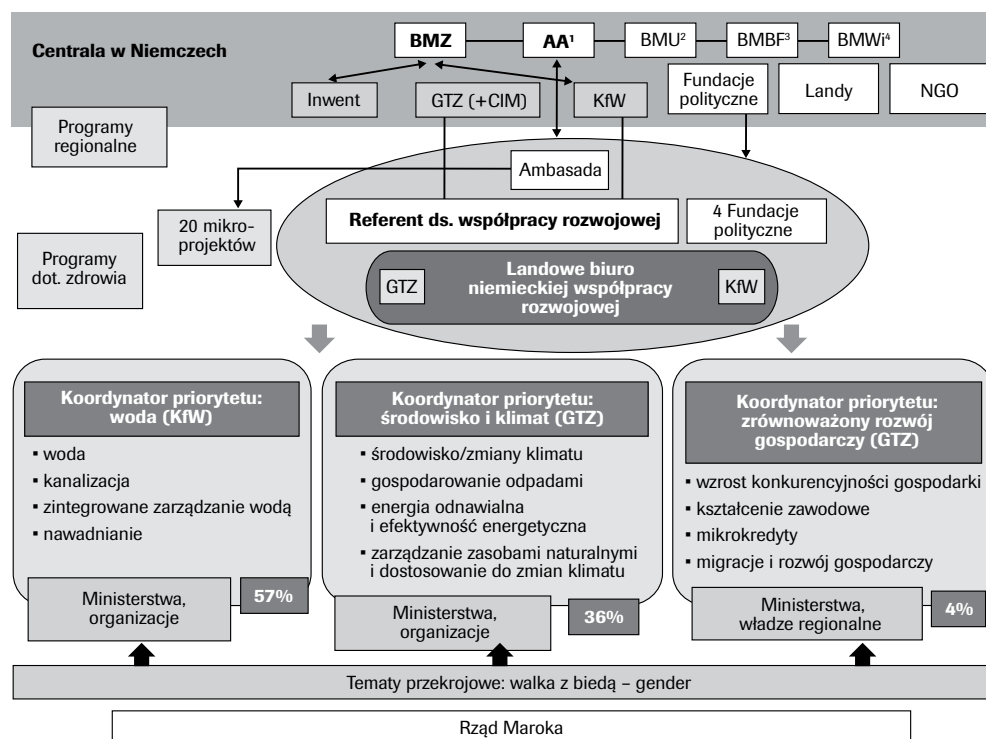
⁵⁴ S. W. Pogorelskaja, Die parteinahen Stiftungen als Akteure und Instrumente der deutschen Außenpolitik <http://www.bpb.de/apuz/27121/die-parteinahen-stiftungen-als-akteure-und-instrumente-der-deutschen-aussenpolitik?p=all>. Por. J. Gotkowska, Niemieckie sieci na Wschodzie, *Raport OSW*, wrzesień 2010, http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/niemieckie_sieci.pdf

⁵⁵ Deutschland. Entwicklungsausschuss (DAC), *op. cit.*, s. 68 <http://www.oecd.org/berlin/46-270433.pdf>. Ponadto eksperci OECD zwracają uwagę, że jedną z trudności może być konflikt interesów pomiędzy organizacjami wykonawczymi a urzędami, którym doradzają. W takim przypadku część ekspertów może tworzyć rekomendacje zgodne przede wszystkim z interesem danych organizacji.

kontroli organizacji wykonawczych, w tym realizacji wytycznych opracowanych w strategiach i koncepcjach BMZ.

Struktura i wielość podmiotów niemieckiej polityki rozwojowej jest także problemem dla partnerów zagranicznych (przykład powiązań pomiędzy instytucjami niemieckiej współpracy w państwie partnerskim a centralą w RFN został pokazany na Wykresie 8). Centralizacja BMZ oraz jej funkcja nadzorcza wobec organizacji współpracy rozwojowej w zestawieniu z decentralizacją tych ostatnich budzi wątpliwości państw partnerskich, z którym podmiotem należy konsultować się w danej sprawie.

Wykres 8. Struktura niemieckiej współpracy rozwojowej w Maroku

¹ Ministerstwo Spraw Zagranicznych (AA)

² Ministerstwo Środowiska (BMU)

³ Ministerstwo Badań Naukowych (BMBF)

⁴ Ministerstwo Gospodarki i Energetyki (BMWi)

Źródło: OECD, Entwicklungsausschuss (DAC), PEER REVIEW 2010

Niedostateczna koordynacja działań aktorów niemieckiej polityki rozwojowej przez BMZ powoduje spadek jej efektywności. Reformy w tym zakresie są postulowane zarówno przez międzynarodowe instytucje, np. OECD, jak i niemieckich ekspertów m.in. z Niemieckiego Instytutu Polityki Rozwojowej (DIE)

oraz SWP (Fundacja Nauka i Polityka)⁵⁶. Do głównych postulatów należy dalsze łączenie organizacji wykonawczych, co zostało częściowo przeprowadzone w 2011 roku za pomocą połączenia GTZ (Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit, Niemieckiego Towarzystwa Współpracy Technicznej) oraz DED (Deutscher Entwicklungsdienst – Niemieckiej Służby Rozwojowej) i InWEnt (Internationale Weiterbildung und Entwicklung GmbH – Międzynarodowego Doskonalenia Zawodowego i Rozwoju, które do 2002 roku stanowiły również dwie oddzielne instytucje⁵⁷) w GIZ. Postuluje się również połączenie w obrębie jednego programu instrumentów współpracy finansowej i technicznej na wzór japoński oraz większe zaangażowanie RFN w ramach multilateralnej współpracy rozwojowej, co jednak z uwagi na niemieckie priorytety oraz cele polityczne jest bardzo mało prawdopodobne. Dodatkowo RFN powinna ograniczyć zakres tematyczny programów w ramach współpracy rozwojowej oraz liczbę państw, którym proponuje współpracę. Ma to pozwolić na zwiększenie zasobów BMZ i wykorzystanie ich w ramach podstawowych zadań⁵⁸.

KAMIL FRYMARK

⁵⁶ Por. G. Ashoff, Institutioneller Reformbedarf in der bilateralen staatlichen deutschen Entwicklungszusammenarbeit, s. 4, <http://www.die-gdi.de/analysen-und-stellungnahmen/article/institutioneller-reformbedarf-in-der-bilateralen-staatlichen-deutschen-entwicklungszusammenarbeit/>; D. Brombacher, Geberstrukturen in der Entwicklungspolitik, SWP-Studien 2009, Oktober 2009, http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/studien/2009_S27_brm_ks.pdf

⁵⁷ F. Nuscheler, *op. cit.*, s. 331.

⁵⁸ W celu zwiększenia efektywności niemieckiej polityki rozwojowej OECD zaleca RFN w raporcie z 2010 roku: dostosowanie pomocy w taki sposób, by wyniosła ona w 2015 roku zapowiadane m.in. w kolejnych umowach koalicyjnych przez RFN 0,7% PNB; zmianę preferowanego dotychczas oddłużania państwa (jako części współpracy finansowej, która *de facto* nie niesie ze sobą konieczności dodatkowych nakładów finansowych) na rzecz innych form współpracy rozwojowej; koncentrację niemieckiej współpracy rozwojowej na państwach Afryki oraz regionach najbardziej zagrożonych wystąpieniem kryzysów; zachęcanie nowych inwestorów do wspierania państw rozwijających się (jednocześnie OECD przestrzega przed przekształceniem tego procesu w nowy instrument promocji własnego eksportu); poprawę koordynacji polityki rozwojowej pomiędzy jej wszystkimi aktorami, zwiększenie decentralizacji BMZ poprzez delegowanie części kompetencji do placówek dyplomatycznych oraz poprawę ewaluacji polityki rozwojowej, za którą w największym stopniu odpowiada BMZ. Por. Deutschland. Entwicklungsausschuss (DAC), *op. cit.*

ANEKS 1. SEKTOROWA KONCEPCJA WSPARCIA DLA PRZEDSIĘBIORSTW PRYWATNYCH

Znowelizowana w 2013 roku „Sektorowa koncepcja wsparcia dla przedsiębiorstw” (BMZ Strategiepapier 9/2013)⁵⁹ jest skierowana przede wszystkim do małych i średnich firm w państwach rozwijających się. Głównymi celami są: wsparcie dla przedsiębiorstw w określonych sektorach gospodarki, wsparcie dla gospodarek lokalnych i regionalnych, wsparcie ekologicznego i zrównoważonego rozwoju, wzmocnienie systemów innowacyjnych oraz wsparcie instytucji reprezentujących interesy przedsiębiorców. Do realizacji tych celów RFN wykorzystuje w ramach współpracy technicznej: doradztwo specjalistów (przede wszystkim w ministerstwach), programy i platformy dialogu łączące kluczowych aktorów w instytucjach gospodarczych, wsparcie finansowe dla organizacji i związków gospodarczych. W ramach współpracy finansowej RFN wspiera dialog polityczny służący budowaniu warunków dla rozwoju prywatnej przedsiębiorczości oraz doskonalenie kształcenia dla kluczowych aktorów i ekspertów. Oprócz tego Niemcy promują partnerstwa PPP w ramach wspólnych projektów z przedsiębiorstwami z państw rozwijających się. Poprzez realizowanie tej koncepcji RFN chce przede wszystkim doprowadzić do poprawy warunków prawnych prowadzenia przedsiębiorstw w państwach rozwijających się i zachęcić w ten sposób niemieckich przedsiębiorców do inwestowania w tych państwach. Ponadto RFN zabiega o stworzenie sieci kontaktów i rozbudowę instytucji współpracujących na rzecz wzmocnienia tam przedsiębiorczości. Elementem stale obecnym w tej koncepcji jest wspieranie projektów nastawionych na większe zaangażowanie kobiet w gospodarce, a także na wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

BMZ w swojej koncepcji podkreśla, że stwarza ona szansę dla przedsiębiorstw z państw rozwijających się, by stały się one częścią „cyklu produkcyjnego”, w którym będą przejmowały poszczególne etapy produkcji, dostarczając odpowiednie podzespoły. Ma to stworzyć dodatkowe miejsca pracy, pozwolić na pozyskanie nowych rynków zbytu oraz korzystanie z wiedzy i technologii RFN.

⁵⁹ Sektorkonzept Privatwirtschaftsförderung, BMZ-STRATEGIEPAPIER 9/2013, http://www.bmz.de/de/mediathek/publikationen/reihen/strategiepapiere/Strategiepapier333_09_2013.pdf

ANEKS 2. BEZPIECZEŃSTWO A ROZWÓJ: WSPÓŁPRACA ROZWOJOWA Z AFGANISTANEM PO 2014 ROKU

Niemcy od 2001 roku intensywnie zaangażowały się we współpracę rozwojową w Afganistanie. 27 listopada 2001 roku RFN zorganizowała w Petersbergu pod Bonn konferencję dotyczącą koordynacji pomocy humanitarnej i rozwojowej oraz wspierania demokratyzacji Afganistanu. RFN była organizatorem konferencji również w 2002, 2004 i 2011 roku. Bezpieczeństwo wewnętrzne w Afganistanie oraz jego rozwój gospodarczy i polityczny były również jednym z priorytetów w kadencji RFN w Radzie Bezpieczeństwa ONZ w latach 2011–2012. RFN koordynowała politykę Rady wobec Afganistanu (w praktyce oznaczało to przewodniczenie pracom nad rezolucjami RB) oraz przeprowadziła komisji RB ds. sankcji wobec Al-Kaidy/talibów.

W latach 2002–2009 RFN przekazała łącznie na rzecz odbudowy Afganistanu 1,3 mld euro⁶⁰. W raporcie dotyczącym rozwoju sytuacji w Afganistanie w 2014 roku niemiecki rząd zobowiązał się do wydawania w ramach współpracy rozwojowej do 430 mln euro rocznie co najmniej do 2016 roku⁶¹. W 2014 roku suma współpracy rozwojowej wyniosła 245 mln euro. Podstawą współpracy niemiecko-afgańskiej jest podpisane 16 maja 2012 roku porozumienie o partnerstwie, które dotyczy przede wszystkim okresu 2015–2024.

Zgodnie z przyjętą przez BMZ w czerwcu 2014 roku strategią współpracy z Afganistanem na lata 2014–2017 dotychczasowe priorytety niemieckiego zaangażowania nie uległy zmianie. Do tej pory koncentrowały się one na rządach prawa, zrównoważonym rozwoju gospodarczym, kształceniu, energetyce oraz projektach wodno-kanalizacyjnych. Po 2014 roku Niemcy kładą większy nacisk na wsparcie tworzenia nowych miejsc pracy. Jednocześnie RFN jest zainteresowana wzmocnieniem współpracy w obszarze wydobywania surowców (m.in. poprzez doradztwo w afgańskich ministerstwach dotyczące warunków eksploatacji), rozbudową OZE, a także kształceniem zawodowym. W nowej strategii zmianie nie ulega regionalny priorytet niemieckiego zaangażowania – pozostaną nim północne obszary Afganistanu, prowincje: Badachschan, Baghlan, Balch, Kunduz, Samangan oraz Tachar i Kabul jako stolica państwa. BMZ jest reprezentowana w prowincji północnej przez specjalnego

⁶⁰ Beziehungen zwischen Afghanistan und Deutschland, http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Aussenpolitik/Laender/Laenderinfos/Afghanistan/Bilateral_node.html

⁶¹ Fortschrittsbericht zur Lage in Afghanistan 2014, s. 2, <http://dip21.bundestag.de/dip21/btd/18/004/1800466.pdf>

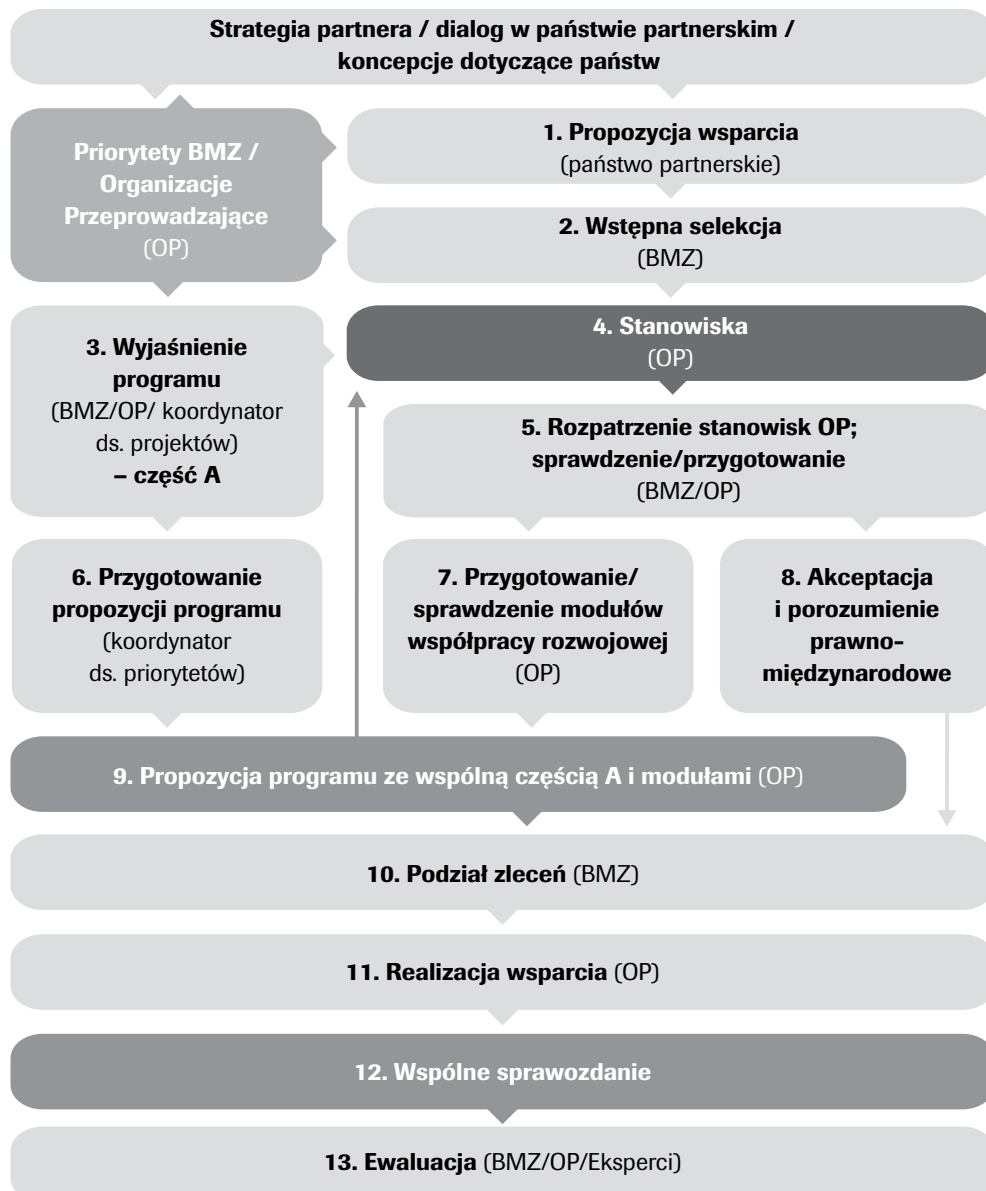
wysłannika ministerstwa. Partnerami niemieckiej współpracy rozwojowej w prowincjach są przede wszystkim władze lokalne oraz Komitety ds. Rozwoju w Prowincjach (Provincial Development Committees).

Istotną cechą niemieckiej współpracy z Afganistanem jest warunkowość oferowanego wsparcia. RFN uzależnia pełny zakres współpracy od postępu w realizacji reform zapowiadanych przez rząd Afganistanu. W strategii zawarte jest zastrzeżenie, iż w przypadku braku odpowiednich postępów nie wszystkie środki przewidziane na współpracę zostaną wypłacone⁶². Nowa strategia szczegółowo określa mierniki weryfikacji celów założonych przez RFN. I tak np. w przypadku pierwszego priorytetu (rządów prawa) kryteriami są: badania opinii publicznej Afganistanu dotyczące poglądu, że prawa człowieka, w tym przede wszystkim prawa kobiet, są lepiej respektowane niż przed 2014 rokiem; stopień wykorzystania w budowie struktur ministerstw analiz dotyczących zwalczania korupcji; wzrost o 50% liczby spraw w afgańskich sądach, przy których rozstrzyganiu wykorzystuje się doradztwo niemieckiego BMZ; wzrost o 35% udziału kobiet w zawodach prawniczych. Podobne określenie mierników jest przygotowane dla wszystkich pięciu priorytetów.

Strategia określa ponadto priorytety MSZ, które koncentrują się przede wszystkim na reformie afgańskich resortów siłowych, wsparciu dla budowy szpitali, szkół, infrastruktury transportowej oraz budowy zdolności w zakresie sądownictwa, kształcenia zawodowego i odbudowy zniszczonych dóbr kultury.

⁶² Neue entwicklungspolitische Strategie für die Zusammenarbeit mit Afghanistan im Zeitraum 2014 - 2017, BMZ 2014, s. 5; http://ez-afghanistan.de/fileadmin/content/home_page/Strategiepapier342_03_2014.pdf

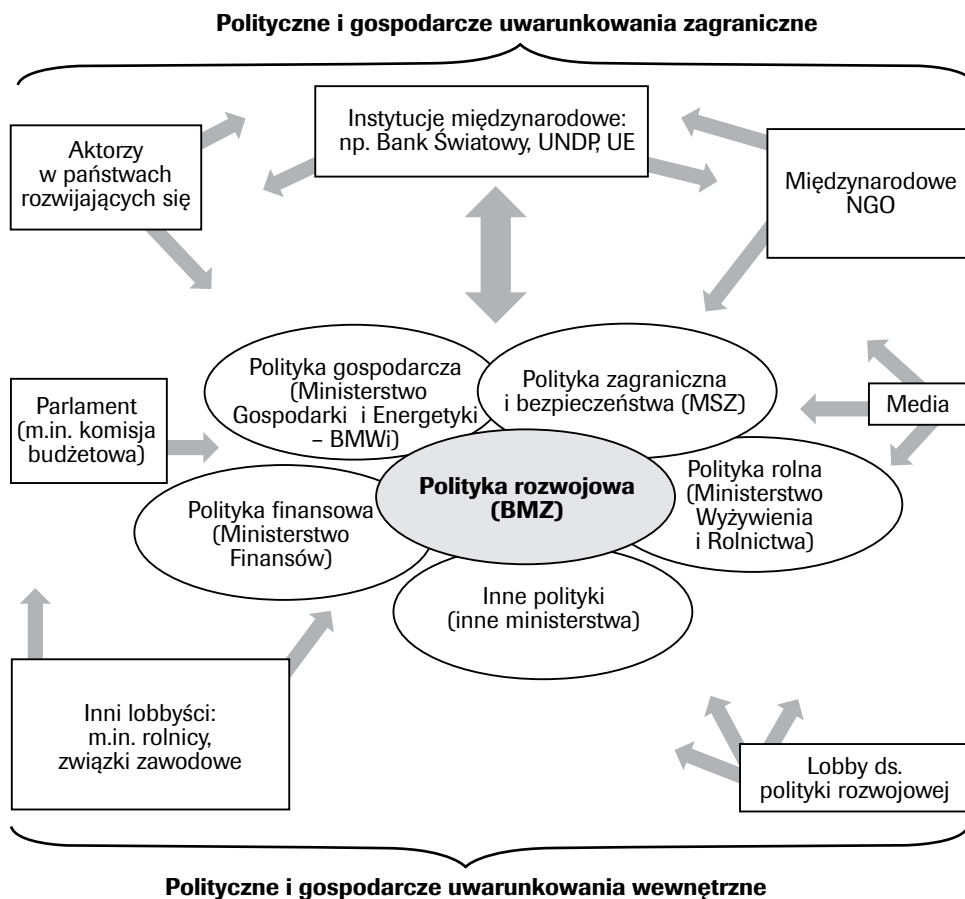
ANEKS 3. PLANOWANIE I PRZEPROWADZANIE FINANSOWEJ I TECHNICZNEJ WSPÓŁPRACY ROZWOJOWEJ

Źródło: http://www.bmz.de/de/was_wir_machen/wege/bilaterale_ez/zwischenstaatliche_ez/index.html

ANEKS 4. SCHEMAT NIEMIECKIEJ POLITYKI ROZWOJOWEJ - INSTYTUCJE I GRUPY INTERESU

Źródło: F. Nuscheler, Entwicklungspolitik. Lern- und Arbeitsbuch, Bonn 2012

ANEKS 5. WSPÓŁPRACA ROZWOJOWA I DORADZTWO NA UKRAINIE

Ukraina jest państwem partnerskim RFN w zakresie współpracy rozwojowej od 2002 roku. Do 2014 roku w ramach finansowej i technicznej współpracy zrealizowano projekty o wartości 320 mln euro. Niemcy są trzecim po UE oraz USA donatorem na Ukrainie. W roku 2011 środki współpracy rozwojowej wynosiły 33 mln euro (11 mln euro we współpracy technicznej – głównie doradztwo i 22 mln euro we współpracy finansowej – kredyty), co oznacza wzrost o 57% względem 2010 roku, gdy łączna kwota środków współpracy rozwojowej wyniosła 21 mln euro. Warto zaznaczyć, że niemieckie fundusze rozwojowe na Ukrainie są mniejsze niż przyznane innym państwom regionu (np. w 2012 roku Serbia otrzymała 81 mln euro, Gruzja 59 mln euro, a Kosowo 28 mln euro). Wzrost niemieckiej współpracy rozwojowej z Ukrainą nastąpił także w 2014 roku w związku z działaniami wojennymi na wschodzie Ukrainy. Pomoc została zwiększona do 40 mln euro.

Niemcy koncentrują się na Ukrainie na trzech głównych aspektach współpracy rozwojowej: zrównoważonym rozwoju gospodarczym (w tym wspieraniu inwestycji oraz pomocy małym i średnim przedsiębiorstwom), OZE i kwestiach ochrony zdrowia. Jednocześnie instrumenty współpracy rozwojowej (przede wszystkim kredyty udzielane przez KfW Entwicklungsbank oraz projekty koordynowane przez GIZ w ramach współpracy technicznej) pozwalają na realizację wielu innych projektów z zakresu wspierania rolnictwa czy współpracy naukowej.

Ukraina jest państwem objętym najszerzym programem doradztwa przez Niemcy (wśród państw Partnerstwa Wschodniego), co wynika głównie z gospodarczego i politycznego potencjału Ukrainy. Poprzez system doradztwa Niemcy od wielu lat wywierają (w dużym stopniu nieskuteczne) naciski na Kijów w celu poprawy warunków inwestycji. Przede wszystkim chodzi o walkę z korupcją, skrócenie okresu wydawania zezwoleń w trakcie inwestycji oraz jednoznaczność w interpretacji stosowanego prawa. Ponadto chodzi o reformę prawa wyborczego, wzmocnienie zasad praworządności, zwiększenie niezależności sędziów oraz osłabienie pozycji prokuratury, w tym szczególnie prokuratora generalnego. Niemcom zależy również na zwiększeniu kompetencji urzędników oraz na przejrzystości wydatkowania finansów publicznych. Oczekują także wprowadzenia praktyki szerszego informowania opinii publicznej o procesach sądowych, a także podwyższania kwalifikacji urzędników, tak by byli gotowi na implementację prawa unijnego – w perspektywie umowy stowarzyszeniowej

W celu wspierania reform i przekształceń prawnych na Ukrainie w 1994 roku powołano Niemiecką Grupę Doradczą (Deutsche Beratergruppe). Koncentruje się ona na przygotowywaniu analiz makroekonomicznych z zakresu rozwoju rynków finansowych, energetyki, infrastruktury oraz polityki socjalnej i opieki zdrowotnej. Kompleksowe doradztwo oferowane jest przede wszystkim ukraińskim instytucjom państwowym, w tym ministerstwu, bankowi centralnemu, przedstawicielom parlamentu. Finansowanie prac grupy pochodzi w całości z niemieckiego programu TRANSFORM (od 2005 roku TRANSFORM-Nachfolgeprogramm) realizowanego przez Ministerstwo Gospodarki i Energetyki. Grupa współpracuje blisko z założonym w 1999 roku przez rząd Ukrainy i Niemiecką Grupę Doradczą Instytutem Badań Gospodarczych i Doradztwa Politycznego (IER Kiev).

W zakresie koordynacji współpracy gospodarczej najważniejszym gremium jest Grupa Wysokiego Szczebla ds. Zagadnień Gospodarczych powołana w lipcu 2005 roku z inicjatywy kanclerza Gerharda Schrödera oraz prezydenta Wiktora Juszczenki. Gremium to zajmuje się opracowywaniem wspólnych projektów w uznanych za priorytetowe segmentach gospodarki: modernizacji metalurgii i górnictwa węglowego, certyfikacji i standaryzacji, produkcji biopaliw, rozwoju infrastruktury transportowej, przemysłu lotniczego i stoczniowego. Powołano również grupy eksperckie w dziedzinie bankowości, rolnictwa i budownictwa⁶³. Uzupełnieniem tej formy koordynacji gospodarki jest również obecność na Ukrainie od 1993 roku Delegacji Gospodarki Niemieckiej na Ukrainie oraz powstałego w 1999 roku na bazie porozumienia Związku Przedsiębiorców i Przemysłowców Ukrainy z Federalnym Związkiem Gospodarki Niemieckiej, Forum Ukraińsko-Niemieckiego. Stanowi ono platformę współpracy przedsiębiorców z obu państw, m.in. poprzez organizację wzajemnych prezentacji podmiotów zainteresowanych współpracą oraz udzielanie pomocy prawnej w przypadku zakładania firm. Jego znaczenie jest tym większe, że przewodniczącym zarządu Forum jest Rainer Lindner, który jednocześnie przewodniczy Komisji Niemieckiej Gospodarki ds. Wschodu (Ost-Ausschuss); jego zastępcą jest natomiast Günter Verheugen (polityk SPD i były komisarz UE ds. rozszerzenia).

Ważną funkcję doradczą pełnią również niemieckie fundacje polityczne. Na Ukrainie działa obecnie pięć fundacji związanych z niemieckimi partiami

⁶³ Por. A. Górską, Współpraca niemiecko-ukraińska – korzystny dla obu stron niemiecki pragmatyzm [w:] Ł. Antas (red.) *Relacje gospodarcze Niemiec z krajami Europy Środkowo-Wschodniej*, Raport OSW, Warszawa 2008, s. 47.

politycznymi (Fundacja im. Friedricha Eberta związana z SPD, Fundacja Konrada Adenauera związana z CDU, Fundacja im. Friedricha Naumanna na rzecz Wolności powiązana z FDP, Fundacja Hannsa Seidla związana z CSU oraz Fundacja im. Heinricha Bölla związana z Partią Zielonych). Organizują one warsztaty, szkolenia, konferencje dla przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego na Ukrainie oraz blisko współpracują z organizacjami politycznymi, budując tym samym silne związki personalne pomiędzy przedstawicielami Niemiec a przyszłymi liderami społeczeństwa obywatelskiego i politykami na Ukrainie. Ponadto wydają publikacje i materiały szkoleniowe, a także organizują wizyty studyjne w RFN i fundują stypendia. Szczególne znaczenie dla tej współpracy mają kontakty pomiędzy Fundacją Konrada Adenauera a partią Witalija Kliczki – UDAR. Chadecka fundacja polityczna prowadziła szkolenia i seminaria dla UDAR-u (oraz jego młodzieżówki) dotyczące m.in. konsekwencji podpisania przez Ukrainę umowy stowarzyszeniowej z UE oraz procesu dostosowywania prawa na Ukrainie do prawa unijnego, a także praktyki funkcjonowania niemieckich partii politycznych⁶⁴. Jednocześnie tygodnik *Der Spiegel* informował pod koniec 2013 roku o chęci intensywniejszego niż dotychczas wsparcia przez niemiecką chadecję oraz Europejską Partię Ludową (EPL) dla ukraińskiej opozycji, a także zapraszaniu liderów Batkiwszczyny, partii Tymoszenko, oraz UDAR-u na kongres Europejskiej Partii Ludowej w Dublinie w marcu 2014 roku⁶⁵.

Od 2012 roku niemieccy eksperci i przedsiębiorstwa biorą udział w pilotażowym programie *Energieeffiziente Stadt* w Żółkwi. Po stronie ukraińskiej przedsięwzięcie było inicjowane przez prezydenta Wiktora Janukowycza oraz Ministerstwo Rozwoju Regionalnego; po stronie niemieckiej program jest realizowany przez Komisję Niemieckiej Gospodarki ds. Wschodu. Od października 2013 roku Żółkiew jest miastem partnerskim niemieckiego Delitzsch. Finansowanie projektu jest zagwarantowane poprzez GIZ z budżetu Ministerstwa Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Reaktorów Atomowych RFN. Program ma służyć poprawie infrastruktury energetycznej miasta: chodzi przede wszystkim o remonty budynków mieszkalnych oraz użyteczności publicznej, by były bardziej energo- i termooszczędne. Niemcy chcieliby

⁶⁴ M.in. Seminar mit der politischen Partei UDAR von Vitali Klitschko, <http://www.kas.de/ukraine/de/pages/12882/>; Studien- und Dialogprogramm für Parlamentsabgeordnete der Fraktion UDAR aus der Ukraine, <http://www.kas.de/wf/de/33.36203/>; Vitali Klitschko: Von der CDU kann man viel lernen, <http://www.youtube.com/watch?v=Sgq3NsQDTGE>

⁶⁵ Ost-West-Konflikt um die Ukraine: Merkel kämpft für Klitschko, <http://www.spiegel.de/politik/ausland/ukraine-merkel-will-klitschko-zum-praesidenten-aufbauen-a-937853.html>

wykorzystać sprawdzone tu rozwiązania w innych regionach Ukrainy, a tym samym promować niemieckie technologie w zakresie energetyki.

Współpraca obejmuje również wsparcie dla przemysłu rolno-spożywczego. W ramach programu Niemiecko-Ukraińskiego Dialogu Agrarnego przyznano długoterminowy kredyt o wartości 11 mln euro i grant o wartości 3 mln euro na realizację projektów: m.in. wspierania przedsiębiorstw rolnych, rozwój systemu kredytowania wsi, wspierania efektywnego wykorzystania energii przez małe i średnie przedsiębiorstwa. Innym przykładem realizacji projektów rolniczych jest niemieckie doradztwo w zakresie dostosowywania standardów ochrony roślin do przepisów UE oraz na rzecz większej transparentności na rynku obrotu ziemią (przedsięwzięcia realizowane przez niemieckie Ministerstwo Wyżywienia i Rolnictwa od 2012 roku). Ponadto Niemcy prowadzą szkolenia wśród ukraińskich rolników w zakresie wykorzystania pestycydów, mając jednocześnie dominujący udział w ukraińskim rynku tych produktów⁶⁶.

⁶⁶ Por. A. Górską, *op. cit.*

ANEKS 6. WSPÓŁPRACA ROZWOJOWA I FUNDACJE POLITYCZNE W AFRYCE PÓŁNOCNEJ I NA BLISKIM WSCHODZIE

Niemiecka współpraca rozwojowa w Afryce Północnej dotyczy sześciu państw (współpraca z Syrią została zawieszona w 2011 roku). Jej intensyfikacja nastąpiła po arabskiej wiosnie w 2010 roku i jest uzupełniana przez specjalne programy MSZ oraz Ministerstwa Gospodarki i Energetyki. Podstawowym celem tej współpracy jest stabilizacja polityczna regionu oraz poprawa warunków gospodarczych w tych państwach (w tym inwestycyjnych, co pozwoliłoby Niemcom na wzmocnienie własnej pozycji gospodarczej w regionie, tradycyjnie blisko powiązanych gospodarczo z Francją i Włochami) oraz ograniczenie napływu imigrantów i uchodźców do RFN. W 2011 roku niemiecki MSZ zapoczątkował program wspierający demokratyczną transformację w Egipcie, Tunezji, Maroku, Libii, Jordanii i Jemenie. W jego ramach przeprowadzane są projekty dotyczące m.in. wzmocnienia instytucji demokratycznych, w tym zmian konstytucji, kreowania liderów wśród młodzieży (m.in. szkolenia w RFN), współpracy uczelni wyższych i współpracy gospodarczej. Rocznie MSZ przeznaczają na około 200 projektów związanych z tym programem 50 mln euro.

Współpraca z poszczególnymi państwami regionu:

Państwo	Suma współpracy (mln euro)	Priorytety współpracy	Fundacje polityczne
Egipt	353 (2012/2013)	<ul style="list-style-type: none"> - wykorzystanie i zarządzanie zasobami wodnymi - ochrona klimatu i środowiska (w tym energetyka, odpady) - kształcenie i zwiększenie zatrudnienia - rozwój miast - prawa człowieka - reformy administracji 	<ul style="list-style-type: none"> - Fundacja Friedricha Eberta (FES) (projekty dotyczące ochrony klimatu, praw kobiet) - Fundacja Hannsa Seidla (HSS) (projekty głównie skoncentrowane na decentralizacji władzy) - Fundacja Friedricha Naumanna (FNS) - W 2013 roku zamknięta została placówka Fundacji Konrada Adenauera (KAS) po wyroku sądu i skazaniu współpracowników fundacji na kilkuletnie więzienie w wyniku oskarżenia przez egipskie władze o nielegalną działalność oraz niezgodne z prawem finansowanie.

Państwo	Suma współpracy (mln euro)	Priorytety współpracy	Fundacje polityczne
Tunezja	151,5 (2013)	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój obszarów rolniczych - zwiększenie zatrudniania ludzi młodych 	<ul style="list-style-type: none"> - FNS (większość projektów dotyczy wsparcia dla dziennikarzy) - FES (główne zaangażowanie dotyczy wsparcia dla związków zawodowych; działania na rzecz praw kobiet i młodzieży) - KAS (projekty dotyczące m.in. demokracji, państwa prawa, społeczeństwa obywatelskiego)
Maroko	671,7 (2012/2013)	<ul style="list-style-type: none"> - zarządzanie zasobami wodnymi - odnawialne źródła energii - zrównoważony rozwój gospodarczy 	<ul style="list-style-type: none"> - FNS (nacisk położony na prawa kobiet) - FES (głównie wsparcie dla aktywności politycznej kobiet, praw człowieka, związków zawodowych) - HSS (projekty skierowane do prawników, kadry akademickiej i administracji, mające na celu wzmocnienie struktur demokratyczno-prawnych, społeczeństwa obywatelskiego oraz decentralizacji) - KAS (priorytetami są projekty wzmacniające demokrację i państwo prawa, społeczeństwo obywatelskie i dialog międzykulturowy)
Jordania	214 (2012/2013)	<ul style="list-style-type: none"> - gospodarka wodna - w związku z wojną w Syrii w latach 2012 i 2013 BMZ przeznaczyło na opiekę nad uchodźcami w Jordanii łącznie 64 mln euro 	<ul style="list-style-type: none"> - FES (projekty związane z szeroko pojętą sprawiedliwością społeczną, partycypacją demokratyczną, bezrobociem wśród młodzieży, promocją praw kobiet, polityką energetyczną i klimatyczną) - FNS (projekty dotyczące kultury przedsiębiorstw, tworzenia liberalnych warunków rozwoju gospodarki) - KAS (koncentracja na prawach człowieka, uchodźcach)
Jemen	93 (2011/2012)	<ul style="list-style-type: none"> - zaopatrzenie w wodę pitną - kanalizacja - kształcenie 	<ul style="list-style-type: none"> - FES (projekty są głównie nastawione na poprawę praw kobiet oraz zatrudnienie młodzieży)

Państwo	Suma współpracy (mln euro)	Priorytety współpracy	Fundacje polityczne
Palestyna	55 (2013)	<ul style="list-style-type: none"> - zaopatrzenie w wodę - instalacje wodno-kanalizacyjne - walka z bezrobociem - wsparcie administracji 	<ul style="list-style-type: none"> - KAS (projekty dotyczą głównie wsparcia dla instytucji państwa prawa, rozbudowy samorządu lokalnego, wzmocnienia społeczeństwa obywatelskiego, wsparcia dla reform gospodarczych) - FES (projekty skierowane przede wszystkim do liderów politycznych i samorządowych dotyczące dialogu, demokratyzacji) - FNS (projekty dotyczą wzmocnienia liberalnych struktur politycznych i gospodarczych, dialogu politycznego i społecznego w regionie)

ANEKS 7. STRATEGIE I KONCEPCJE BMZ DOTYCZĄCE POLITYKI ROZWOJOWEJ

Priorytet	Dokumenty
Zwalczanie biedy	<ul style="list-style-type: none"> - Sektorowa koncepcja BMZ: Bezpieczeństwo socjalne (lipiec 2009) - Sektorowa koncepcja BMZ: Zdrowie w niemieckiej polityce rozwojowej (sierpień 2009) - Koncepcja BMZ dotycząca rozwoju obszarów rolniczych i bezpieczeństwa żywności (marzec 2011) - Stanowisko BMZ – Wkład Niemiec w zrównoważone zwalczanie HIV (czerwiec 2012) - Koncepcja ponadsektorowa BMZ: Efektywne zwalczanie ubóstwa na świecie (sierpień 2012)
Demokracja i prawa człowieka	<ul style="list-style-type: none"> - Koncepcja BMZ: Prawa człowieka w niemieckiej polityce rozwojowej (maj 2011) - Stanowisko BMZ: Młodzież w niemieckiej polityce rozwojowej. Wkład do realizacji praw dzieci i młodzieży (październik 2011) - Koncepcja BMZ: Zwalczanie korupcji i integracja w niemieckiej polityce rozwojowej (czerwiec 2012) - Plan działania BMZ dotyczący włączania osób z niepełnosprawnością (styczeń 2013)
Kształcenie	<ul style="list-style-type: none"> - Strategia dot. kształcenia BMZ – Dziesięć celów na rzecz poprawy kształcenia (luty 2012)
Gospodarka i zrównoważony rozwój gospodarczy	<ul style="list-style-type: none"> - Stanowisko BMZ dotyczące surowców (kwiecień 2010) - Strategia BMZ: Wkład turystyki do zrównoważonego rozwoju i realizacji Milenijnych Celów Rozwoju (marzec 2011) - Strategia BMZ: Współpraca z gospodarką (marzec-kwiecień 2011) - Strategia BMZ: Aid for Trade – Polityka rozwojowa w handlu (czerwiec-sierpień 2011) - Strategia BMZ: Biopaliwo – szanse i ryzyka dla państw rozwijających się (listopad 2011) - Strategia BMZ: Inwestycje w obszary wiejskie i fenomen „Land Grabbing” – wyzwania dla polityki rozwojowej (styczeń 2012) - Strategia BMZ: Odpady jako surowce (styczeń 2012)
Więcej zaangażowania	<ul style="list-style-type: none"> - Strategia BMZ: Wsparcie dla konstruktywnych stosunków państwo-społeczeństwo – legitymizacja, transparentność, odpowiedzialność (2010) - Strategia BMZ: Współpracować, współdziałać, współtworzyć – współpraca ze społeczeństwem obywatelskim w niemieckiej polityce rozwojowej (2013)

Priorytet	Dokumenty
Prewencja	<ul style="list-style-type: none"> - Koncepcja rządu RFN: Współkształtować globalizację, rozbudowywać partnerstwa, dzielić odpowiedzialność (luty 2012) - Koncepcja BMZ: Współpraca polityczno-rozwojowa z globalnymi partnerami rozwoju (czerwiec 2011) - Wspólne wytyczne BMZ, MSZ, Ministerstwa Obrony dotyczące polityki wobec państw niestabilnych (październik 2012) - Koncepcja BMZ: Rozwój dla pokoju i bezpieczeństwa. Polityczno-rozwojowe zaangażowanie w kontekście konfliktu, niestabilności i przemocy (2013)
Współpraca z państwami i regionami	<ul style="list-style-type: none"> - Wytyczne rządu RFN dot. polityki wobec Afryki (2014) - Koncepcja rządu RFN dot. Ameryki Łacińskiej i Karaibów (2010) - Strategia BMZ: Niemiecka polityka rozwojowa w Azji (sierpień 2011) - Strategia BMZ: Współpraca z Afganistanem na lata 2014-2017 (czerwiec 2014)
Współpraca multilateralna	<ul style="list-style-type: none"> - Wytyczne BMZ dot. rozwojowej współpracy multilateralnej (2013)

ANEKS 8. FORMY WSPÓŁPRACY NIEMIECKIEJ POLITYKI ROZWOJOWEJ Z BIZNESEM

Niemiecka współpraca rozwojowa bazuje na sześciu formach kooperacji z niemieckimi przedsiębiorstwami prywatnymi. Zgodnie z jedną z podstawowych zasad niemieckiej polityki rozwojowej *win-win*, współpraca pomiędzy instytucjami publicznymi i prywatnymi pozwala na osiągnięcie korzyści wszystkim stronom kooperacji, zwiększa fundusze potrzebne do realizacji polityki rozwojowej oraz często podnosi efektywność przeprowadzanych projektów dzięki biznesowemu *know-how*. Natomiast dzięki tej współpracy firmy ograniczają ryzyko ponoszone w momencie wejścia na nowy rynek zbytu, poszerzają go oraz uzyskują korzyści z budowania wizerunku (w tym postrzeganie firmy jako elementu społecznej odpowiedzialności biznesu) i promocji.

Głównymi formami współpracy są:

1. Sponsoring – przede wszystkim w obszarze społecznym i ochronie środowiska.
2. Formalne sieci kontaktów – wsparcie dla działalności organizacji skupiających przedstawicieli administracji państwowej, przedsiębiorców oraz społeczeństwa obywatelskiego, systematycznie zajmujących się polityką rozwojową (przede wszystkim w obszarach poprawy klimatu inwestycyjnego czy rozwoju sektora prywatnego w państwach rozwijających się).
3. Partnerstwa rozwojowe z gospodarką – BMZ wyróżnia dwa typy partnerstwa: (1) gdy partnerem dla przedsiębiorstwa jest jedna z organizacji wykonawczych niemieckiej polityki rozwojowej – najczęściej takich projektów dotyczy kształcenia zawodowego w państwach rozwijających się; (2) gdy partnerem niemieckiego przedsiębiorstwa (m.in. banków) jest instytucja w państwie partnerskim (przede wszystkim ministerstwa lub organizacje wykonawcze w państwie rozwijającym się). Do zawarcia jednego z dwóch partnerstw wymagane jest spełnienie następujących kryteriów: zgodności z celami polityki rozwojowej, komplementarności, subsydiarności, konkurencyjności, wkładu własnego⁶⁷.

⁶⁷ Kooperation mit dem Privatsektor im Kontext der Entwicklungszusammenarbeit – Kooperationsformen, s. 8, http://www.bmz.de/de/mediathek/publikationen/themen/wirtschaft/Strategiepapier304_05_2011.pdf

4. Partnerstwa publiczno-prywatne – PPP – jest to forma współpracy promowana przez BMZ od 1999 roku. Umożliwia ona realizację zadań publicznych przedsiębiorstwom prywatnym. W przypadku polityki rozwojowej PPP pozwala na ograniczenie ryzyka inwestycyjnego dla przedsiębiorstw prowadzących interesy w państwach rozwijających się. Według BMZ 52% przedsiębiorców biorących udział w PPP chce w ten sposób ograniczyć ryzyko wejścia na rynek w państwach rozwijających się⁶⁸. Do tej formy współpracy dochodzi przede wszystkim w dziedzinie infrastruktury, energetyki, telekomunikacji, transportu oraz projektów wodno-kanalizacyjnych.
5. Mobilizacja oraz łączenie prywatnego i publicznego kapitału – jednym z przykładów tej formy współpracy jest projekt DESERTEC.
6. Finansowe i doradcze wsparcie dla prywatnych instytucji w państwach rozwijających się – DEG (Niemieckie Towarzystwo na rzecz Inwestycji i Rozwoju) jako spółka córka banku KfW wspiera od 1962 roku finansowanie projektów prywatnych zgodnych z niemiecką polityką rozwojową w państwach rozwijających się. Pożyczek udziela się na warunkach rynkowych, przede wszystkim w obszarze ochrony klimatu w państwach o niskim dochodzie na jednego mieszkańca i wysokim ryzyku inwestycyjnym (są to przeważnie projekty, które nie zdobyłyby finansowania na rynku ze względu na zbyt duże ryzyko).

⁶⁸ Entwicklungspartnerschaften mit der Wirtschaft, BMZ, wrzesień 2014, s. 4.